

SKOVEN

05/07
MAJ

For Frijsenborg Gods udbydes 3 skove vest for Århus til salg

For Frijsenborg Gods udbydes hermed 3 frodige, velpassede og velarrunderede skove, beliggende fredeligt og roligt i området mellem Århus, Silkeborg og Bjerringbro.

Skovene er alle meget varieret opbygget, og bevoksningerne spænder over de fleste danske løvtræs og nåletræs arter i forskellige aldre. Boniteten er god og proveniensvalget gennemtænkt, hvilket ikke mindst ses i de mange egetræsbevoksninger.

Skovene har en god jagt på råvildt, hare og fuglevildt. Desuden er området omkring Frijsenborg kendt for at huse alle de 3 store hjortearter. Der er bl.a. strejfende kronvildt i de 2 største af de udbudte skove. Der vil endvidere være gode muligheder for at gøre yderligere tiltag for vildtet og herlighedsværdierne, da terrænet i alle 3 skove er kuperet, velarrunderet og fredeligt beliggende tilbagetrukket fra alfarvej. Samtidig gennemskæres skovene af mindre vandløb, engdrag m.v.

Skovene er bygningsløse, og kan erhverves af alle, herunder også af danske selskaber.

De 3 skove udbydes som følger:

Hvorslevgård Skov	ca. 60,7 ha.	Kontantpris: 9,0 mio. kr.
Grølsted Nørreskov	ca. 42,8 ha.	Kontantpris: 6,5 mio. kr.
Sandby Nørreskov	ca. 11,5 ha.	Kontantpris: 2,0 mio. kr.

Salgsprospekter kan downloades på www.asgerolsen.com, eller rekvireres på nedenstående adresse.

SVANNINGE BJERGE	
Svanninge Bjerge	214
To forskellige skove	216
Bikubenfonden	220
Hjemmeside	221

Bikubenfonden skaber nu et "nationalt natur- og landskabshistorisk monument" – Svanninge Bjerge. Området består af to skove med hver sin forhistorie (Steensgård Skov og Knagelbjerg Skov). Man vil bl.a. vise skovens og landskabets udvikling siden istiden. (Foto fra Knagelbjerg Skov).

Gave på 650 mio. kr	222
----------------------------	-----

Aage V. Jensen Naturfond har nu overtaget 14.000 ha naturområder i Danmark og vil arbejde aktivt for at formidle viden om naturen. (Foto af Arup Vejle).

SKADER PÅ ASK	
Svampesygdom	234
Mange askebarkbiller	238

Tørre toppe i ask skyldes en svamp. Der kan ikke gives præcise råd om hvordan man bør forholde sig. Det frarådes ikke at dyrke ask. Der er mange barkbiller i ask i år, og de kan danne barkroser som forringer veddet.

BRÆNDEOVNE	
Forurening varierer	240
Udvikling af bedre ovne	242

Nogle få brændeovne forurener kraftigt, mens mange kun udleder lidt. Der er afsat midler til at udvikle ovne med mindre udslip af partikler, PAH og dioxin. Ny bekendtgørelse stiller krav til partikeludslip. Man kan få billige ovne med lavt udslip.

Bæredygtig drift i Honduras	252
------------------------------------	-----

Projekt om bæredygtig skovforvaltning i Honduras. Formålet er at bekæmpe fattigdom og bevare regnskoven. Træet anvendes på en lille møbelfabrik som har startet eksport.

Overskud i Hedeselskabet	227
---------------------------------	-----

HedeDanmark fik flot resultat	228
--------------------------------------	-----

Pæne regnskaber for 2006 fra Hedeselskabet og HedeDanmark. Dalgas Innovation skal styrke udviklingen inden for natur, miljø og energi.

Rammer for støjerstatning	230
----------------------------------	-----

Domme i Højesteret fastsætter ny praksis for erstatning for støjgener i forbindelse med større vejanlæg.

Skovdyrkerne har PEFC	245
------------------------------	-----

Marketing af certificeret træ	247
--------------------------------------	-----

Private skovejere kan certificeres gennem skovdyrkerforeningerne. Forbrugernes efterspørgsel efter certificeret træ afhænger af deres viden om emnet.

Hugst kan øges i Sverige	248
---------------------------------	-----

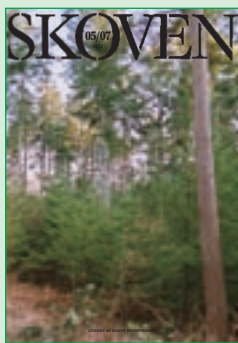
Med en række tiltag kan svenskerne hugge 20% mere om året.

Typografens flyvning	250
-----------------------------	-----

Allerede sidst i april er første flyvning overstået.

Korte artikler

Jagt- og Skovbrugsmuseet	226
Ny lille mobilsav (Wood-Mizer LT10)	237
Flisfyring på Rømø	237
Det danske Vejr (bog)	249
Familieskove på nettet (IFFA)	251
Færre pesticider på offentlige arealer	251
Metalskur til brænde	255
Flot regnskab fra DTE	255
Mindre nedfald af kvælstof	256
Jordpriser stiger 30%	256
Stigende genbrug af papir	257
Bedre udnyttelse af flis	258
Klimastatistik marts	259
Nye skove ved Nybøl	259

Douglasgran på 75 år i Knagelbjerg Skov, Svaninge Bjerge. Se artiklen side 214 ff

Skoven. Maj 2007. 39. årgang.
ISSN 0106-8539.

Udkommer 11 gange om året, omkring d. 20.-25. i hver måned, bortset fra juli. Abonnenter på Skoven modtager desuden nyhedsbrevet Skoven-nyt ca. 2-3 gange om måneden.

Udgiver: Dansk Skovforening,
Amalievej 20, 1875 Frederiksberg C,
tlf. 33 24 42 66, fax 33 24 02 42.
Postgiro 9 00 19 64.
E-mail: info@skovforeningen.dk
Hjemmeside: www.skovforeningen.dk

Redaktion: Søren Fodgaard, ansvh.
Liselotte Nissen, annoncer og
abonnementer.
E-mail: sf@skovforeningen.dk, hhv.
lln@skovforeningen.dk

Direkte indvalg:
Tlf. 33 78 52 16 (Søren Fodgaard),
Tlf. 33 78 52 15 (Liselotte Nissen).

Abonnement: Pris 540 kr inkl. moms (2007).
Medlemmer af foreningen modtager
bladet som en del af medlemsskabet.

Skovejende medlemmer af foreningen kan tegne abonnementer til medarbejdere mv. til en pris af 450 kr. Studerende og elever kan tegne abonnement på særlige vilkår. Kontakt redaktionen for nærmere oplysninger.

Udland: Abonnement kan tegnes overalt i verden. Kontakt redaktionen for nærmere oplysninger.

Annoncer: Rekvirér vores media-brochure med oplysninger om priser, formater, oplag, indstik mv.

Indlevering: Artikler til Skovens juni-juli nummer skal indleveres inden 29. maj. Annoncer bør indleveres inden 31. maj.

Eftertryk med kildeangivelse (Skoven nr. XX) tilladt. Ved artikler af navngivne forfattere skal forfatteren give accept af eftertryk.

FMK
FAGPRESSEDENS MEDIE KONTROL

Kontrolleret oplag for perioden
1/7 2005 - 30/6 2006: 4094.
Medlem af Dansk Fagpresse.

Tryk: Litotryk Svendborg A/S

Hedeselskabet

Frants Bernstorff-Gyldensteen er valgt som ny formand for Hedeselskabets bestyrelse. Han afløser Peter Skak Olufsen, som trådte tilbage på selskabets årsmøde 23. april efter 9 år på posten. Peter Skak Olufsen fortsætter som medlem af Hedeselskabets repræsentantskab.

Frants Bernstorff-Gyldensteen ejer godset Gyldensteen på Fyn. Han blev valgt til Hedeselskabets repræsentantskab i 1992 og blev formand i 2003. Han blev valgt til bestyrelsen i 1995 og blev næstformand i bestyrelsen i 1998.

Peter Høstgaard-Jensen blev valgt som ny næstformand i bestyrelsen. Som ny formand for repræsentantskabet er valgt Peder Thomsen, og ny næstformand blev Jørgen Skeel.

Majland og Bredal

Jens Stevn har solgt Bredal Planteskole A/S til Majland A/S pr. 1. maj. Jens Stevn indtræder samtidig i bestyrelsen for Majland A/S.

Majland A/S i Sdr. Omme producerer i dag 12 mio. planter, og Bredal Planteskole i Terndrup 4 mio. Med sammenslutningen er der nu skabt den største planteskole i Europa med produktion af planter til juletræsbranchen. Den vil dække 35% af forbruget af nordmannsgran.

Peder Majland grundlagde Majland Planteskole i 1993. Den har et produktionsareal på 225 ha som kan bære en produktion på 20-25 mio. planter.

Sammenslutningen betyder ifølge Majland A/S mulighed for en ratio-

nel og effektiv produktion, bl.a. via Majlands plantekasser, som sikrer mere konkurrencedygtige priser og arbejdsbesparelse for juletræsdyrkerne.

Agromek flytter til november

Agromek - udstillingen af landbrugsmaskiner i Herning - bliver holdt to gange i 2008:

15. - 19. januar 2008 med vægten på intern mekanisering i landbruget.
25. - 29. november 2008 med maskiner til markbrug og intern mekanisering.

Agromek bliver derpå holdt hvert år i slutningen af november - med skiftende indhold og omfang.

Maskiner til markbrug vil være med på Agromek i lige år, mens intern mekanisering bliver vist hvert år. Der kan ikke udstilles markgående maskiner i de år, hvor hovedtemaet alene er intern mekanisering.

Der er flere årsager til ændringen. I de senere år har der været mulighed for kun at udstille hvert andet år, men det har medført en mere uklar profil. Landmænd ønsker at kunne se de mange forskellige løsninger på markedet på én udstilling.

En anden årsag er at en række forhandlere af markmaskiner ønsker at kunne udstille hvert andet år - i takt med Agritechnica i Hannover. Samme sektor har også ønsket at Agromek skulle holdes i november, fordi det i januar er for sent at indgå aftaler om leverancer af individuelt tilpassede maskiner til den kommende sæson.

Mangler du en Flishugger, så spørg ved
NHS maskinfabrik A/S.
"Vi har mere end 25 års erfaring"

- til private eller professionelle
- super aggressivt indtræk
- motor drevet eller med traktors PTO

NHS Maskinfabrik A/S
Børstetvej 6 - DK-8100 Silkeborg
Tel: +45 86 81 00 22
Fax: +45 86 82 00 05
CVR nr. 81622717

Se også www.NHS-maskinfabrik.dk

Makes the difference

Bureaukrati truer med

LEDER

at forhindre dyrehaver

Dyrehaver rummer store værdier:

- Dyrehaver er yderst værdifulde biotoper. Dyrehaver er græsningsskov som er en mangelvare over det meste af Europa. Dyrehaver er således rigt repræsenteret i udpegningerne af arealer til Natura 2000-beskyttelse.
- Dyrehaver er smukke for alle som besøger dem.

Derfor var der gode grunde til at den nye skovlov i 2004 gjorde det lettere end hidtil for skovejerne at etablere dyrehaver. Der findes ganske få herhjemme, og muligheden for at etablere nye dyrehaver på særligt egnede lokaliteter ønskes både af grønne organisationer og af skovejere.

Men nu trækker Skov- og Naturstyrelsen i håndbremsen i et forslag til administrativ praksis på området. Et udkast til en ny bekendtgørelse er sendt i høring, og vi kan ikke se at det i praksis bliver muligt at etablere nye dyrehaver med det naturløft som alle ønsker.

Styrelsen frygter at hegnene rundt om dyrehaver både vil begrænse menneskers adgang til skovene, selv om adgangen er lovfæstet; og at hegnene vil begrænse vildtets frie bevægelighed. Selv om det netop er denne begrænsning, indhegningen, der muliggør det store græsningstryk der giver den store biodiversitet og dyrehavens øvrige særkender.

Helt absurd er det at Skov- og Naturstyrelsen nu mener at enhver afgræsning med hjortevildt fortsat kræver dispensation. Selv om skovloven fra 2004 tillader græsning med husdyr på 10 % af en fredskovs areal uden dispensation, og selv om hjortedyr i menneskelig varetægt betragtes som husdyr i anden dansk lovgivning.

Biodiversiteten i græsningsskov med hjortedyr er den samme som i græsningskov med almindeligt kvæg. Styrelsens udelukkelse af hjortedyr fra at være husdyr når det gælder afgræsning er unødvendig og uforståelig. Især nu hvor det er svært at skaffe almindeligt kvæg til afgræsning.

Folketinget ønskede med den nye skovlov at det skulle være lettere at etablere nye dyrehaver. Både reglerne og administrationen skulle være mere lempelig end tidligere. Men det er ikke hvad Skov- og Naturstyrelsen lægger op til.

Skovforeningen følger sagen og hjælper skovejere til at etablere dyrehaver. Hvis det bliver nødvendigt, går vi til Folketinget igen.

Niels Reventlow / Jan Søndergaard

Svanninge Bjerger

– et naturmonument

Bikubenfonden har købt to skove på i alt 464 ha nord for Fåborg. De udgør nu et "nationalt natur- og landskabshistorisk monument".

Skovene skal være åbne og tilgængelige for offentligheden.

- Svanninge Bjerger byder på helt enestående natur- og kulturverdier, som for første gang i Danmark er lokaliseret i ét og samme landskab. Det viser ikke alene hvordan den danske natur har udviklet sig siden istiden, men også hvordan Danmarks kulturhistorie har udviklet sig.

- Vi er nu gået i gang med at skabe Danmarks første nationale natur- og landskabshistoriske monument. Det vil samtidig være et åbent og tilgængeligt naturområde til gavn og glæde for en bred offentlighed.

Svanninge Bjerger

Direktør Michael Metz Mørch fra Bikubenfonden fortalte på en konference den 12. marts om det naturområde som fonden har købt. Konferencen blev afholdt i anledning af den officielle indvielse.

Mange kender *Svanninge Bakker* som navnet på det meget kuperede landskab nord for Fåborg. Navnet bruges i øvrigt også for de stats-ejede arealer som ligger vest for vej 43 (Fåborg-Odense).

Men nu bliver der indført et nyt navn – nemlig *Svanninge Bjerger* – for de skove der ligger mellem vej 43 og vej 8 (Fåborg-Nyborg). Bikubenfonden købte den sydlige og vestlige del i 2005 – Steensgaard Skov på 228

Luftfoto af Svanninge Bjerger lige nord for Fåborg. Grænsen mellem Steensgaard Skov og Knagelbjerg Skov går omtrent nord-syd midt i billedet. Stats-skovene ejer arealer vest for Odensevej (Svanninge Bakker) og Sollerup Skov nord for Svanninge Bjerger.

Skoven blev indviet af borgmester Bo Andersen fra Faaborg-Midtfyn Kommune. Han klippede en snor over, som var lavet af skovens produkter – gran, fyr, lyng, eg og hassel.

Svaninge Bjerger er omgivet af to trafikerede landeveje. Alligevel er der mange steder hvor man kan nyde fuglesang og vandets klukken – som her fra Rislebækken der løber for foden af bakken. For kort tid siden er der lavet en ”stilhedsanalyse” af skoven som viser at det kuperede terræn skærmer effektivt for trafikstøj i mange dele af skoven.

ha – af Steensgaard Gods. Og i 2006 købte fonden den nordlige og østlige del – Knagelbjerg Skov på 236 ha – af Knagelbjerg Skovdistrikt ejet af Lars Brorsen.

De to skove på i alt 464 ha skal nu drives sammen. Og navnet *bjerger* er ikke helt misvisende, for området rummer også Lerbjerg som er Fyns 4. højeste punkt med 126 moh. Fra toppen kan man se flere af øerne syd for Fyn, og mod nord kan man i klart vejr se kranen på Lindøværftet.

Området føles nok særligt kuperet, fordi havet er kun 4 km væk. Bakkerne rejser sig derfor meget brat lige nord for Fåborg.

Med de nye opkøb har det meste af skovarealet i Svaninge Bakker kun to ejere – Skov- og Naturstyrelsen og Bikubenfonden. Resten af bakkerne er landbrugsarealer og en golfbane.

Fonden støtter natur

I det daglige er det finansdirektør *Henning Skovlund* som styrer det nye naturområde fra fondens side. Han er uddannet økonom, men viste på konferencen et stort engagement og viden om naturforhold – måske på baggrund af sin opvækst på en landbrugsejendom i Jylland.

- Det vigtigste ved vores køb af skovene er at der skal være offentlig adgang. Den stilles til rådighed for

almindelige skovgæster, skoler, særligt naturinteresserede og forskere.

- Bikubenfonden har i mange år støttet kunst, kultur, uddannelse og sociale initiativer. Men for tre år siden besluttede vi også at gå ind i naturpleje. I den første fase var der 16 danske naturområder i spil, men det endte altså med Sydfyn.

- Der er flere årsager til at valget faldt på dette område. Der er store landskabelige værdier med udsigten over Det sydfynske Øhav. Området rummer mange forskellige skovtyper som gør at man kan vise skovens udvikling siden istiden.

- Hertil kommer områdets store biologiske værdier, dets artsrigdom og variation. Og kulturhistorien med spor af gamle driftsformer fx i form af højryggede agre og stendiger.

Henning Skovlund siger at fonden ikke vil konkurrere med det offentlige, men vil supplere det offentliges indsats inden for naturbeskyttelse. På mødet ville han ikke udelukke at der kunne blive tale om flere naturområder. Men Svaninge Bjerger er en stor mundfuld, og der går noget tid før fonden vil overveje at købe nye naturområder.

sf

Grøfteoprensning

Skov og entreprenør

v/ Peter Nolsøe Petersen
4683 Rønnede . Mobil 2122 1709
e-mail: nolsoe@petersen.mail.dk

- Specialmaskine med kipbar undervogn og profilskovl.
- Oprensning af grøfter samt etablering af nye grøfter.
- Nedlægning af rør i overkørsler samt dræn.
- Grødeskæring med mejekurv kommer på Sjælland, Lolland og Falster.

23 års erfaring – høj kvalitet

To forskellige skove

Svanninge Bjerge består af to skove.

Steensgård Skov er præget af store bevoksninger der blev ramt af stormfald i 1999.

Knagelbjerg Skov er præget af mange små bevoksninger med nåletræ som var næsten uskadt efter orkanen.

Der er mange tanker om den fremtidige drift.

Det er to meget forskellige skove som nu indgår i Svanninge Bjerge.

* Steensgård Skov mod syd og vest er præget af få og ret store bevoksninger. Den centrale del af skoven var indtil 1999 rødgran – plantet omkring 1950.

Orkanen i 1999 ramte 60% af skovarealet og væltede 75% af vedmassen. Det skyldtes især at skoven var domineret af hugstmoden rødgran. Men samtidig stod træerne meget eksponeret for vinden fra sydvest, fordi terrænet rejser sig brat fra Lillebælt. Disse områder er nu blevet tilplantet med eg og bøg.

* Knagelbjerg Skov mod nord og øst er lige så kuperet, men præget af mange små bevoksninger af bøg, douglas, grandis og nobilis til klip samt eg, sitka og ær.

Denne skov blev stort set ikke ramt af orkanen i 1999. Fra toppen af Lerbjerg kan man i dag følge grænsen mellem de to ejendomme – Knagelbjerg Skov begynder dér hvor der står store træer.

Knagelbjerg Skov lå selvfølgelig lidt i læ af Steensgård Skov. Men den vigtigste forklaring er nok at den består af mange små bevoksninger af ret stabile træarter.

Oplæg til driften

Bikubenfonden har fået udarbejdet en rapport med visioner for den fremtidige drift af området. Den er skrevet af tre forskere fra Køben-

Udsigt fra områdets højeste punkt, Lerbjerg, sidst i marts. En del af det areal der blev tilplantet efter orkanen i 1999 er ryddet og lægges nu ud til overdrev. Lerbjerg ligger i Steensgård Skov, og i baggrunden ses den tættere bevoksede Knagelbjerg Skov som ikke blev ramt særlig hårdt af orkanen.

Der er flere små søer i området – her Teglværkssøen mod nordøst.

havns Universitet (tidl. Landbohøjskolen) - J. Bo Larsen, Jørgen Primdahl og Per Stahlschmidt.

Det er en planskitse som skal gøres mere detaljeret i den kommende tid. I det følgende omtales hovedtræk fra forslaget.

Hovedideen er at Svanninge Bjerge sammen med statens arealer skal danne et "sammenhængende nationalt naturområde". De fire delområder skal stå med skarpe grænser og have hver sin karakter:

Det statsejede Svanninge Bakker er et overdrevslandskab som åbner sig mod landbrugslandet, Steensgård Skov er et overdrevslandskab omgivet af skov, Knagelbjerg Skov er skov med forskellige levesteder og skovlysninger, og den statsejede Solerup Skov er sluttet skov.

Mellem Steensgård Skov og Knagelbjerg Skov løber et markant sognedige som fremover skal danne ryggraden i Svanninge Bjerge. Diget udgør fra gammel tid grænsen mellem Svanninge Sogn og Brahetrolleborg Sogn – mellem den vestlige overdrevsprægede del og den østlige skovprægede del af Svanninge Bjerge.

Steensgård Skov

Her skabes et stort overdrev på ca. 50 ha med enkelte solitærtræer omkring Lerbjerg og langs det markante stendige ind mod Knagelbjerg Skov. Overdrevet skal afgræsses af 20 styk Welsh Black – en kvægrace som er helt ny for danske forhold. Den har i flere tusinde år udviklet sig i en natur der i nogen grad minder om Svanninge Bjerge.

I de bevoksede dele kan man illustrere de forskellige skovtyper her i landet siden istiden – bl.a. birke-fyrreskov, hassel-fyrreskov, linde-egeskov, ege-askeskov og bøgeskov. Det meget kuperede område er desuden velegnet til at vise hvordan isen har påvirket det danske landskab.

Knagelbjerg Skov

Denne skov skal vise forskellige typer af skovdrift, og der vil fortsat være en del nåletræ i skoven. Især den nordlige del er præget af ensaldrende nåletræbevoksninger. Her kan man vise den klassiske skovdrift med renafdrifter som den har været gennemført i de seneste par hundrede år.

De øvrige dele af Knagelbjerg Skov dyrkes efter naturnære principper, især med løvtræ. Der be-

Knagelbjerg Skov rummer flere store markante træer af både løvtræ og nåletræ – her en eg på 250 år i den østlige ende, tæt ved landevejen.

vares markante enkelttræer – også af indførte arter som douglas og grandis – og der anvendes længere omdrifter end hvad økonomien normalt tilsiger.

Knagelbjerg Skov er kendt for mange bevoksninger af nobilis. Det fremgik at en del vil nok blive ryddet, men der vil fortsat blive dyrket nobilis for at kunne vise denne skovtype som er meget typisk for dansk skovbrug.

Skoven rummer en række nøglebiotoper som kan restaureres – bl.a. søer, lergrave, lavmoser og vandløb – ved rydning og ved opfyldning af grøfter. I den sydlige ende kan man lave et lille overdrev og en græs-

ningsskov som vil tydeliggøre de højryggede agre.

Skovgæster

For skovgæsterne er et centralt punkt i området restaurant Skovlyst ved Odensevejen. Vejen er imidlertid meget befærdet, og derfor foreslås det at lave en gangbro som kan forbinde Svanninge Bakker med Steensgård Skov. Broen vil samtidig være et markant blikfang for området.

Der har tidligere været tanker om at opføre et udsigtstårn på toppen af Lerbjerg. Den tanke afviste Bikubenfonden dog klart – og den er også uaktuel nu hvor der er ryddet omkring toppen.

Det lave område i baggrunden skal sættes under vand, så man kan skabe et område der minder om en svensk sø omgivet af birkeskov. Cypresserne i forgrunden har været plantet for at give dækning for vildtet. På spørgsmålet om hvad der skulle ske med dem svarede Henning Skovlund kort: De skal væk.

De fleste skovveje bevares, men der anlægges et større net af gangstier. De skal forløbe i bløde kurver gennem landskabet og føre rundt til de attraktioner som området rum-

mer. Samtidig skal de danne forbindelse til statsskovens arealer.

Der vil ikke blive kommerciel jagtudlejning, fodring eller udsætning af vildt. Der vil dog blive afholdt enkelte

jagter for at bevare en sund vildtbestand og af hensyn til trafikken.

Særlige arter

Der er to arter som kræver særlig opmærksomhed – på hver sin måde:

Den sjældne *hasselmus* findes i skovene, og der gøres en indsats for at skabe egnede levesteder for den. Der skal til stadighed være et netværk af krat eller løvskov med buske og urter.

De fleste arealer vil gro til med tiden så de ikke længere egner sig til hasselmusen, men så vil man skabe et nyt område i nærheden til erstatning. Nogle af *nobilis* bevoksningerne vil blive omdannet til levesteder for hasselmusen ved at udnytte naturlig opvækst eller ved plantning.

Den italienske *gyvel* breder sig på en del af de lysåbne arealer. Gyvlen kan opformeres ved nogle former for græsning, bl.a. med kvæg, men fra England er der erfaring for at Exmoor ponier kan holde den nede. Måske vil man prøve nogle af de ponier som statsskovene har udsat på sydspidsen af Langeland.

sf

Shh...!

NYHED! DEN MEST STØJSVAGE SNØRE

Duoline plus

STØJSVAG

- **-15 dB lavere støjniveau***. Ideel til boligområder og offentlige områder.
- **Spiralform**. Reduceret luftmodstand, så der kræves mindre motorkraft.
- **Mere effektiv**. Motoren belastes ikke nær så hårdt.
- **Alle fordelene, som OREGON® Duoline er berømt for:**
 - Yderst slid- og brudbestandig.
 - Yderst modstandsdygtig over for varme og sammensmeltning af snøren.
 - Optimal kombination af materialer med unikke egenskaber.

Advanced Cutting Technology

* Sammenlignet med almindelig rund nylon-snøre.

www.oregonchain.eu

Easy2Start

Er dette verdens letteste motorsav?

Allerede i 1954 præsenterede STIHL den første letvægts motorsav. Dens vægt var 11 kilo og blev betragtet som utrolig let og nem at håndtere. Lige siden har det været en jagt på kilo. Fakta er at, hvert gram der bliver fjernet, gør stor nytte. Specielt for dem der bruger vores maskiner ofte.

Derfor præsenterer vi nu en nyhed: STIHL MS 192 C-E. Den vejer kun 3,3 kg. Dette gør den til vores og naturligvis verdens letteste motorsav. En motorsav for den bevidste og krævende kunde som også er nem at starte med Easy2start system.

**Kom ind til vor servicerende faghandlere, så fortæller de dig gerne mere om vores produkter. Velkommen
Find din nærmeste servicerende STIHL faghandler. Adressen finder du på www.stihl.dk eller ring 3686 0500**

The leader gives it all. **STIHL**[®]

Bikubenfonden

Fonden vil fremover købe naturområder af høj kvalitet.

Bikubenfonden udspringer oprindeligt fra Sparekassen Bikuben.

Bikubenfonden støtter projekter inden for kulturelle formål, sociale formål, forskning & uddannelse, samt natur & miljø. Fondene støtter konkrete projekter både inden for det enkelte fokusområde og på tværs af områderne – f.eks. kulturelle initiativer, der inddrager socialt svagt stillede grupper i et fællesskab eller naturprojekter med forskningsmæssigt perspektiv.

Bikubenfonden er en erhvervsdrivende fond med en egenkapital på 1,1 mia. kr og en balance på 1,5 mia. kr. (2005).

Bikubenfonden har investeret i obligationer, aktier, derivater, strukturerede produkter og deltagelse i Private Equity Fonde. Fonden ønsker at sprede sine investeringer inden for mange områder og udskifter løbende aktiver.

Som en særlig aktivitet er der fra 2005 investeret i skovdrift. Der er tale om en direkte investering der derfor indgår som en integreret del af Bikubenfondens regnskab.

Bikubenfonden på naturområdet

I forbindelse med den nye landbrugslov i 2004, som gav fonde mulighed for at købe landbrugsjord, vedtog Bikubenfonden at natur skulle være et kommende indsatsområde.

Fondens formål er at sikre et stykke af Danmark for kommende generationer, også på meget lang sigt. Bikubenfonden vil med sikring af natur være med til at gøre en forskel ved at foretage genopretning og egentlig naturudvikling.

Således har Bikubenfonden købt naturområder af høj kvalitet med henblik på at videreudvikle områdernes naturværdi og landskabsværdi. Dette gøres med udgangspunktet "naturen for naturens egen skyld". Samtidig giver man indblik i, hvorledes naturen har formet sig tidligere, hvordan den er nu og hvordan den kan tænkes at udvikle sig over de næste 100 år.

Bikubenfonden vil nu sikre naturværdier for kommende generationer. Billedet viser Rislebækken der danner grænse ind til den statsejede Sollerup Skov lige nord for Svanninge Bjerge. Den har meget rent vand som kan give levested for laks.

For at give den størst mulige oplevelse for besøgende fokuseres der også på naturområdernes kultur og historie samt geologi, flora og fauna. Det er helheden og udviklingen af helheden, der er målet for Bikubenfondens indsats på området.

Bikubenfonden har en søsterfond, BG Fonden, som har sin egen bestyrelse, men har samme administration og støtter de samme fire områder.

Kilde: www.bikubenfonden.dk

Jernhest, savværk,
klatreudstyr, se mere på:
www.oleknudsen.dk

Ole Knudsen
SKOV- & HAVEGREJ AS
GØR JOB TIL LEG
Telefon 65 96 81 81

Hjemmeside om Svanninge Bjerge

Samtidig med indvielsen af Svanninge Bjerge åbnede en hjemmeside som giver mange oplysninger om området til brug for besøgende. Siden vil efterhånden blive udvidet i takt med at der kommer nye tilbud og aktiviteter, bl.a. et stisystem og en naturvejleder.

Man kan bl.a. læse om Bikubenfondens visioner bag projektet og begrundelsen for at sætte ind her.

Et længere afsnit beskriver områdets anvendelse gennem tiderne til agerbrug, kvæghold og skovbrug. Desuden fortælles om driften af landbruget før landboreformerne med højryggede agre, udskiftningen og fredskovsforordningen.

Omkring 1800 var der stort set ingen skov i bakkerne, men siden da er der sket en omfattende skovrejsning, især med nåletræer. Der fortælles om bl.a. plantagedriften, de fynske malere, lensafløsningen, pligthugster under verdenskrigen, orkanen i 1999 og diger.

Naturen beskrives, især med afsnit om de forskellige vegetati-

Hjemmesiden www.svanningebjerge.dk giver mange oplysninger om området.

onstyper siden istiden. Desuden er der korte afsnit om planter, dyr og kvægholdet.

Det meget kuperede landskab i Svanninge Bjerge er skabt under den sidste del af istiden som rand-

moræner, og det fortælles i et afsnit om geologien. Endelig beskrives den fremtidige anvendelse af landskabet som vil domineres af overdrev, græsningsskov, nåle- og løvskov og lavbundsarealer.

AHWI GRENKNUSERE og RODFRÆSERE

Effektive – også i juletræskulturer

Grenknuser type FM500-2000

- Knusning af skrottræer i spor
- Knusning af enkelte rækker
- Knusning af stubbe i kørespor
- Knusning af hele stykker

Rodfræser type RFL700-2000

- Effektiv ved omlægning til ny kultur eller tilbage til landbrugsjord
- Sønderdeler stubbe op til 30 cm i én arbejdsgang
- Arbejdsdybde op til 30 cm i én arbejdsgang

Begge maskiner fås i forskellige arbejdsbredder og størrelser, og til traktorer med en ydelse fra ca. 100 HK op til 400 HK.

For nærmere oplysninger kontakt:

Wirtgen A/S · Taulov Kirkevej 28 · 7000 Fredericia
Tlf. 75 56 33 22 · Fax 75 56 46 33 · e-mail: wirtgen@wirtgen.dk

Tofte Skov i Lille Vildmose ejes nu af Aage V. Jensen Naturfond sammen med 23 andre danske naturområder.

Gave på 650 mio. kroner

Ny fond står som ejer af 14.000 ha naturområder i Danmark, bl.a. Lille Vildmose og Vejlerne.

Fonden vil arbejde aktivt for naturbeskyttelse og formidling af viden om naturen til danskerne.

Den internationale Aage V. Jensen Charity Foundation skænker sine danske naturområder til en ny dansk fond, Aage V. Jensen Naturfond.

Gaven omfatter 24 danske naturområder på ca. 14.000 ha til en værdi af ca. 350 mio. kroner. Blandt de kendteste er fugleområdet Vejlerne ved Thisted, Lille Vildmose i Himmerland og Æbelø nord for Fyn.

Udover naturejendommene får den nye fond 300 mio. kroner til dens fortsatte arbejde med naturbeskyttelse i Danmark.

Formanden for Aage V. Jensen Naturfond, advokat Leif Skov, siger om baggrunden for donationen: "Den internationale fonds engagement i dansk natur var blevet så omfattende, at fonden fandt det naturligt at etablere en fond med 100 procent fokus på arbejdet i Danmark. Vi ønskede en styrkelse af kapaciteten bl.a. ved en kompetent dansk bestyrelse."

Værdierne i den nye fond, der er registreret i Danmark, vil altid forblive i Danmark.

Få begrænsninger

Naturfondens overordnede mål er at give danskerne mulighed for at op-

leve en rig natur, nu og i fremtiden. Midlerne er naturgenopretning og naturbeskyttelse, forskning og indsamling af viden om naturen samt formidling.

Fonden vil arbejde aktivt for at øge interessen for naturen. Det sker bl.a. ved at lave besøgscentre, stier, udsigtstårne og adgang for handicappede. Fonden fremstiller informationsmateriale og støtter udgivelse af bøger og undervisningsmateriale. Alt i den erklærede hensigt at bringe mennesker tættere på naturen.

Af fondens 24 naturområder er det kun to steder – Vejlerne og Lille Vildmose – hvor der er begrænsninger i adgangen. Disse begrænsninger er indført af myndighederne og tidligere ejere før fonden overtog områderne.

Fondens naturområder

Hulsig og Råbjerg Heder (Hulsig Hede og Pælens Mile, Råbjerg Hede og Råbjerg Mose) v. Skagen
 Vejlerne (Bygholm og Vesløs Vejler) i Thy
 Vilsted Sø i Vesthimmerland
 Lille Vildmose (Tofte Skov og Mose, Høstemark Skov og Mose, Portlandmosen) i Østhimmerland
 Ovstrup Hede v. Karup
 Vorup Enge (Vorup Enge, Hornbæk Enge og Væth Enge) v. Randers
 Blegmosen på Djursland
 Mjels Sø på Als
 Æbelø (Æbelø, Æbelø Holm, Dræet og en del af Ejlinge) v. Nordfyn
 Ølundgaard v. Odense Fjord
 Snarup (Snarup Mose og Lådne Lung) v. Ringø
 Sundbakkerne v. Fåborg
 Vaserne v. Birkerød
 Kallø Grå v. Lolland
 Rågård (Rågård og Rågård Kalv) i Smålandsfarvandet
 Kaasegård på Bornholm

Aage V. Jensen Naturfond ejer 14.000 ha over hele landet.

Naturområderne drives ikke med kommercielt sigte. Tværtimod bruger fonden hvert år et tocifret millionbeløb på driften. For at skaffe flest mulige ressourcer tager fonden dog de indtægter der er mulige fra

skovdrift, jagt, EU-tilskud og fredningserstatninger.

Naturfonden vil uforandret samarbejde tæt med danske offentlige myndigheder, grønne organisationer og andre om at prioritere naturgen-

opretning og naturbeskyttelse samt om driften af naturområderne.

Bestyrelse

Aage V. Jensen Naturfond ledes af en bestyrelse med fire medlemmer:

Naturfonden vil samarbejde tæt med danske offentlige myndigheder, grønne organisationer m.fl. om at prioritere naturbeskyttelse samt om driften af naturområderne. (Fotos af grågæs og kvier i Bygholm Vejle, hejler og svømmeænder i Bygholm Vejle, den uberørte Tofte Mose samt Han Vejle skjulet i Vejlerne. Fotos: Jan Skriver og Poul Hald-Mortensen).

Danmarks natur på nettet

Aage V. Jensens Naturfond har kort efter sin start doneret over fem millioner kr. til Danmarks Naturfredningsforening (DN). Pengene skal bruges til et projekt, hvor befolkningen kan få oplysninger om de mere end 2.000 fredede områder i Danmark. Det gælder bl.a. oplysninger om stedernes særpræg og forslag til ture og naturoplevelser

Selvom godt fem procent af Danmarks natur er fredet, så kender de fleste danskere ikke disse områder – måske udover flag-skibe som Skagens Gren og Møns Klint.

Det vil DN nu råde bod på med et stort anlagt projekt, som skal beskrive samtlige fredede områder. Beskrivelserne skal i første omgang gøres tilgængelige for befolkning via en hjemmeside, som udvikles i forbindelse med projektet.

Hidtil er det kun en tredjedel af de fredede områder, som er blevet beskrevet i to bøger om emnet. Det er dog langt fra så detaljeret og omfangsrigt, som den kommende hjemmeside vil blive.

Projektet skal være færdigt i 2011, samme år som foreningen fejrer sin 100 års fødselsdag. Men allerede fra nytår vil de første beskrivelser blive offentliggjort.

Formand er advokat Leif Skov. Han har medvirket ved oprettelsen af fondene og har siden 1986 været formand for fondene.

Tidligere industriminister, direktør Nils Wilhjelm. Han var formand for Wilhjelm-udvalget der aflagde rapporten "En rig natur i et rigt samfund" og er næstformand i Nationalparkudvalget.

Professor Katherine Richardson Christensen. Hun er nu prodekan for formidling på det Naturvidenskabelige Fakultet ved Københavns Universitet.

Advokat Sys Rovsing, advokatfirmaet Bech-Bruun. Hun er også formand for Advokatrådet.

Aage V. Jensen

Aage V. Jensens Fonde blev stiftet af tømremester Aage V. Jensen som

var personligt stærkt engageret i naturen. Derfor skænkede han midler til fonde der kunne arbejde for "naturens bevarelse og de vilde dyrs beskyttelse".

Aage V. Jensen stod gennem årene for en række store byggerier, bl.a. Hvide Hus hotellerne, Lyngby Storcenter og en lang række kontor- og boligejendomme over hele landet.

Mens han levede gav han en række anonyme gaver til gode formål, og han ønskede at fondene skulle arbejde stilfærdigt og tilbagetrukket. Han trak sig ud af firmaet i 1969 og brugte sine sidste år på at male og rejse, især til steder med usædvanlig natur. Aage V. Jensen døde i 1986.

Fondene

Aage V. Jensens Fonde består nu af tre fonde:

- Aage V. Jensens Fond er en dansk fond stiftet i 1977 som støtter mindre projekter i Danmark og Grønland.

- The Aage V. Jensen Charity Foundation er en international fond stiftet i 1980 og hjemmehørende i Liechtenstein. Fonden har igennem årene erhvervet store naturområder i Skotland og Sydafrika. Den er desuden medejer af The Swiss Precious Woods Group som ejer og bestyrer skove i Brasilien og Costa Rica. Gruppen opnåede som det første selskab i Brasilien i 1997 et FSC certifikat.

- Aage V. Jensen Naturfond er den nye danske fond oprettet i 2007 som ejer 14.000 ha i Danmark.

Læs mere om fondene på www.avjf.dk

Kilder :www.avjf.dk,
pressemeldelse

LINDENBORG SPADEHARVE

- Smedede tallerkener
- Nye harver og reservedele
- Kraftig ramme af profilerør

Hobrovej 213, Gravlev, 9520 Skørping Tlf.: 98375333 Fax: 98375344

www.SKOVPLANTER.dk

- Stor egen produktion af kvalitetsplanter til:
- Skov og skovrejsning
- Landskab og læhegn
- Juletræer og pyntegrønt
- Grenknusning, rod- og stubfræsning
- Reolpløjning
- Maskinplantning i skov og på mark

AARESTRUP PLANTESKOLE

v/Kurt Christensen - Aarestrupvej 162 - 7470 Karup
tlf. 8666 1790 - fax 8666 1633 - mail@skovplanter.dk

PONSSE

Velkommen til os på SkogsElmia

Ponsse AB

Västsura

735 91 Surahammar

Tlf. +46 (0)220 399 00

Fax: +46 (0)220 399 01

Den 31. maj – 2. juni er det tid for SkogsElmia i Jönköping. Gå ikke glip af chancen for at være med når vi præsenterer vores produktnyheder. Udover vores nye maskiner PONSSE Bear og PONSSE Elephant vil vi vise flere spændende produktnyheder.

Vi findes på stand 528

Hjerteligt velkommen

Krydderurter i sommersnapse og kurveflet af pil. Fotos: Marianne Østergaard.

Sommersvir

- juni på Dansk Jagt- og Skovbrugsmuseum

På to søndage i juni kan du få inspiration til at flette kurve af pil. Eller hør om sommerurter, som du kan anvende til at lave smagfulde snapse.

Du kan også få råd om at få bista-der i egen have. Vi besøger museets egne bistader i den gamle have, der normalt er lukket for museets brugere. Her kan du se og høre om bierne og deres fascinerende liv, og du kan smage jordbær dyppet i den nyslyngede honning.

Aktiviteterne er tiltænkt voksne, men tag endelig dine børn med. Afholdes søndagene den 10. og 17. juni 2007 kl. 11-15. Det er gratis at deltage for børn og unge under 18 år. Voksne betaler kun entre.

Børn på arbejde i skoven

- Historiens Dag 2007

Vær med til "Historiens dag" på Dansk Jagt- og Skovbrugsmuseum. I år med temaet "Børn i industrikulturen".

For mange danske børn var det en del af tilværelsen at skulle arbejde langt op i 1900-tallet. Kom og tag del i skovarbejderfamiliens arbejde og føl på egen krop, hvordan livet også former sig for børn i den 3. verden i dag.

Du kan prøve flere slags hårdt gammeldags skovarbejde. Naturligvis under sikker vejledning af museets personale. Bagefter sætter vi os ved bålet og laver snobrød og taler om oplevelserne.

Afholdes søndag den 3. juni kl. 11 – 15. Det er gratis at deltage for børn og unge under 18 år. Voksne betaler kun entré til museet.

Om museet

Museet er åbent tirsdag-søndag kl. 10-16. Entré 40 kr., børn og unge un-

der 18 år er gratis. Onsdag er gratisdag. Café Sneppen er åben i museets åbningstid eller efter forudgående aftale. Tlf. 45 76 18 62.

Dansk Jagt- og Skovbrugsmuseum, Folehavevej 15, 2970 Hørsholm. Tlf. 45 86 05 72. www.jagtskov.dk

Forst Flowmatic 500 Skovgødningsspreder

Professionelle bruger maskiner fra:

BÖVLUND S

Bovlundbjergvej 20, 6535 Branderup J
Tlf: 74 83 52 33, Fax: 74 83 53 95
www.bovlund.dk - bovlund@bovlund.dk

Overskud i Hedeselskabet

Hedeselskabet fik 34,5 mio. kr i overskud før skat.

Hedeselskabet fik i 2006 et overskud på 34,5 mio. kr. før skat og minoritetsinteresser mod 11,4 mio. kr. i 2005. Omsætningen udgjorde 1.310 mio. kr.

I de associerede Skov-Sam selskaber er der foretaget en værdiregulering af skovejendommene. Hedeselskabet har valgt ikke at medtage denne opskrivning i årets resultat. I stedet er opskrivningen indregnet i Hedeselskabets egenkapital med 33,7 mio. kr.

Årets resultatet bliver 23,4 mio. kr. efter skat samt opskrivningen af skovene. Det forøger Hedeselskabets egenkapital med 57,1 mio. kr. Formanden for bestyrelsen, Peter Skak Olufsen, sagde på Hedeselskabets årsmøde den 23. april at resultatet var bedre end budgetteret og betegnede det som "tilfredsstillende".

Datterselskaber

Hedeselskabets kommercielle aktiviteter ligger nu i Dalgasgroup A/S, der ejes 100 procent af Hedeselskabet. Dalgasgroup ejer en række selskaber:

HedeDanmark a/s opnåede et overskud før skat på 23,6 mio. kr, og det betegnes som "tilfredsstillende". Læs mere i næste artikel.

Orbicon A/S i 2006 tjente 6,3 mio. kr. før skat. Indtjeningen betegnes som "acceptabel set i forhold til en afmatning på miljømarkedet som følge af kommunalreformen".

Det associerede selskab Xergi A/S fik i 2006 vendt et underskud i 2005 til et overskud på 4,3 mio. kr. i 2006.

De polske lossepladsgasanlæg gav et underskud på 4,6 mio. kr, men der forventes en positiv udvikling i fremtiden.

Silvatec-selskaberne er blevet fremtidssikret med salget af 80

Hedeselskabets organisation. Herudover ejer Hedeselskabet en række skovejendomme samt ejerandele i skovselskaber.

Hoved- og nøgletal (mio. kr.)

	2004	2005	2006
Omsætning	1.224	1.444	1.310
Resultat før skat	4,0	11,4	34,5
Årets resultat	1,1	2,3	23,4
Aktiver ultimo	1.302	1.263	1.278
Egenkapital ultimo	558	565	622
Forrentning af egenkapital	0,1	0,5	3,9
Antal medarbejdere	1.025	1.063	1.078

procent af aktierne til Agromash-Holding, og det har påvirket Hedeselskabets regnskab positivt. Regnskabet for Silvatec-selskaberne foreligger i maj, og der forventes et underskud. Hedeselskabet har valgt at udgiftsføre værdien af sin ejerandel – i alt 1,3 mio. kr – i regnskabet for 2006.

Selskabets regnskab er også påvirket positivt gennem avancer ved salg af skovejendomme i Hedeselskabet og Skov-Sam selskaberne. Hedeselskabet vil i de kommende år købe flere skov- og naturejendomme, efter at selskabet i en periode har

afhændet en række ejendomme. Målet er, at Hedeselskabet fortsat skal være en markant skovejer.

Forventninger til 2007

Hedeselskabet forventer en fortsat positiv udvikling i de kommende år. I 2007 forventes et resultat på ca. 20 mio. kr. Dette er baseret på fortsat positiv udvikling i de forretningsmæssige aktiviteter og i mindre omfang end i 2006 på avancer fra salg af ejendomme.

Kilde: Pressemeddelelse 23.4.07 og Årsrapport 2006

HedeDanmark fik flot resultat

Overskuddet blev 24 mio. kr. Det er meget tilfredsstillende.

Omsætningen i HedeDanmark blev i 2006 på 1,045 milliarder kroner, og resultatet før skat blev 23,6 millioner kroner. Begge tal er over det budgettede og betegnes som meget tilfredsstillende.

Resultatet er på niveau med 2005, som var et ekstraordinært år som følge af orkanen i januar. Når omsætning og overskud er fastholdt i 2006 skyldes det fremgang i en række forretningsområder, bl.a. eksport af juletræer og klippegrønt, handel med skovudstyr og råtræ, maskinydelser og flisleverancer, pleje af vandløb og skovbrugsaktiviteter.

Ny teknik

HedeDanmark bruger moderne teknologi, bl.a. Mobil TimelønsRegistrering (MTR), hvor medarbejdere kan registrere deres timelønsdata via mobiltelefonen. Det betyder mindre tid på administration, og registreringen af et udført stykke arbejde bliver mere sikker.

HedeDanmark har desuden udviklet et planlægningssystem til golfbaner og et system til digital opmåling af træstakke.

I 2006 steg HedeDanmarks medarbejderstyrke med 100 personer til 737 fuldtidsbeskæftigede. Aktiviteter inden for det grønne område er påvirkede af naturens gang, og når sæsonarbejderne regnes med har HedeDanmark samlet set over 1100 medarbejdere.

Forventninger til 2007

Administrerende direktør Carsten With Thygesen forventer i 2007 en omsætning op mod 1,2 mia. kr og et resultat på niveau med 2006. Det høje aktivitetsniveau inden for skov-

De stigende priser på træ har givet høj aktivitet i skovbruget. I 2. halvår 2006 steg efterspørgslen og de internationale priser på nåletræ. Det udløste prisstigninger i Danmark og gav grundlag for øget skovningsaktivitet og handel med råtræ. (Arkivfoto af Silvatec skovningsmaskine).

bruket forventes at fortsætte, da det skyldes en stor efterspørgsel drevet af den internationale højkonjunktur. Den fremtidige afsætning for nåletræ ser gunstig ud – men kan hurtigt ændres ved større stormfald.

HedeDanmark forventer også i 2007 at ansætte medarbejdere fra Tyskland, Polen og Letland på dansk overenskomst for at imødekomme det stigende behov for nye medarbejdere. HedeDanmark har således oprettet en rekrutteringsafdeling i Letland for at skaffe kvalificeret arbejdskraft til det grønne område.

Kilde: Pressemeldelse 23.4.07, Årsrapport 2006 og 2005

Langsigtet innovation

Hedeselskabet etablerer Dalgas Innovation, der skal styrke udviklingen inden for natur, miljø og energi.

Hedeselskabet etablerer nu Dalgas Innovation (DI) som skal skabe langsigtet innovation inden for natur, miljø og energi.

- En del gode idéer bliver aldrig bearbejdet så meget, at de kommer ud på markedet og bliver en kommerciel succes. I mange tilfælde skyldes det, at der mangler koordinering af de kompetencer, der skal til gennem hele processen. Det vil vi nu råde bod på, siger adm. direktør Ove Kloch.

- I Danmark og i udlandet stræber vi efter høj økonomisk vækst og øget velfærd. En vigtig forudsætning er en mere bæredygtig håndtering af vore naturværdier og naturressourcer. Hvis samfundet skal løse opgaven kræver det en stærk og langsigtet innovativ indsats, og DI er vort bidrag til den indsats.

Allerede i dag foregår der en betydelig innovation i datterselskaberne i Dalgasgroup A/S, som varetager Hedeselskabets kommercielle aktiviteter. DI vil trække på erfaringerne herfra, og DI vil blive et vigtigt led i den fremtidige udvikling af Hedeselskabets forretning.

I praksis vil DI opsamle gode idéer, primært fra forskningens verden. I første led vil DI vurdere de kommercielle muligheder, og dernæst etableres en virksomhedsplatform for de bedste idéer. Endelig vil DI stå for markedsanalyse, produktudvikling, finansiering, dannelse af strategiske alliancer mv.

DI har indgået samarbejde med en række relevante parter, bl.a. inden for forskningsverdenen. Idégrundlaget for DI er således udviklet i samarbejde med professor Anders Drejer fra Handelshøjskolen i Århus.

- Hedeselskabet kunne vælge at donere sit overskud til en række forskellige formål, siger Anders Drejer. Men med Dalgas Innovation har Hedeselskabet valgt en model der vil skabe et langt større udbytte til gavn for samfundet.

Kilde: Pressemeldelse 23.4.07

Hoved- og nøgletal mio. kr.

	2005	2006
Omsætning	1043	1045
Resultat før skat	24,3	23,6
Organisk vækst %	21	21,5
Egenkapital	124,1	133,4
Antal medarbejdere (fuldtid)	637	737

Hedeselskabets skov- og naturejendomme ultimo 2006

(i parentes arealet ultimo 2005)

Egne skove i Danmark:	3.760 ha (3.981 ha)
Egne skove i Letland og Litauen:	1.132 ha (1.115 ha)
Skovselskabet Skov-Sam Holding ApS (50% ejerskab):	6.435 ha (8.336 ha)
Skovselskabet Skov-Sam II ApS (15% ejerskab):	2.655 ha (3.145 ha)
Øvrige plantageselskaber (20-50% ejerskab):	2.242 ha (2.237 ha)

HJORTHEDE
PLANTESKOLE A/S

PLANTER TIL:

- SKOV
- LÆHEGN
- LANDSKAB
- JULETRÆER
- PYNTEGRØNT
- SKOVREJSNING

- Sender til hele DK!

Tlf. 86 68 64 88

Fax 86 68 64 40

www.hjorthede.dk

Skovbrugsentreprise

Gentilplantning af stormfaldsarealer

Gammel skov, og juletræsarealer, med robust plantemaskine, med rod/grenklipper.
Uforpligtende tilbud gives!

Skoventreprenør Michael Pedersen Tlf. 20 33 67 13 . www.skovplant.dk

Maskinel/manuel plantning . Opsætning/nedtagning af hegn . Oparbejdning af juletræer/pyntegrønt
Afskærmet sprøjtning/udlægning af gødning . Manuel skovning

Rammer for

Af landinspektør Hans Faarup,
Landinspektørfirmaet LE34, Århus

Det er muligt at få erstatning for trafikstøj hvis ejendommens værdi nedsættes.

Det gælder dog kun ved nyanlagte veje og ved støj over et vist niveau.

Domspraksis har givet nye rammer for beregning af erstatning.

Artiklen har været bragt i *Dansk Vejtidskrift* 3/07.

Grundlovens § 73 fastlægger den overordnede ramme for erstatning ved ekspropriationer – kravet om fuldstændig erstatning. Herudover nævner vejlovens § 51, at erstatningen skal fastsættes efter lovgivningens almindelige regler.

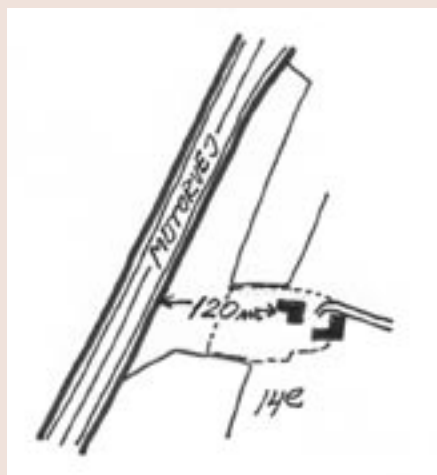
Fastsættelsen af erstatninger bygger derfor på gældende taksations- og domstolspraksis.

Støjerstatning

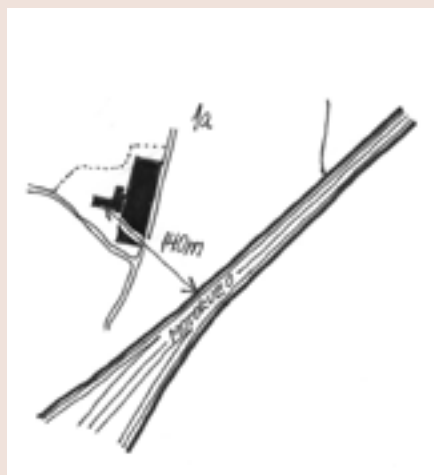
Erstatning for støj fra vejtrafik er blevet diskuteret en hel del i de se-

ner år. Det har næsten altid været domstolsafgørelser, der har givet anledning til overvejelser. Domstolene har givet bidrag til forståelsen af begrebet fuldstændig erstatning i relation til trafikstøj.

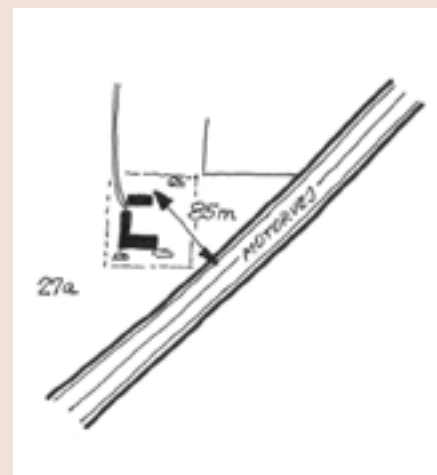
De seneste (mange) domme om erstatning til naboer til nye vejanlæg har nu fastlagt klare rammer for erstatninger for vejtrafikstøj. I artiklen omtales tre grundlæggende forhold, nemlig det af Højesteret fastlagte grundprincip, dernæst betydningen af det beregnede støjniveau og til sidst 6 konkrete domme fra marts 2006, der fastlægger praksis ganske godt.

1. Støjniveau: 62 dB(A), 120 m til motorvej. Samlet værdiniedgang: 200.000 kr. Erstatning: 75.000 kr. Landsretten lægger vægt på, at motorvejen erstattede en motortrafikvej, hvorfra ejendommen i forvejen var belastet med støj udover 55 dB(A). Vejdirektoratet har indbragt sagen for Højesteret.

2. Støjniveau: 55 dB(A), 140 m til motorvej. Samlet værdiniedgang: 100.000 kr. Erstatning: 50.000 kr. Denne sag må betegnes som et grænsetilfælde. Støjniveauet er 55 dB(A), og der er tale om en stor produktions-ejendom med kvægbesætning, der også må give anledning til en vis "intern støj".

3. Støjniveau: 55 dB(A) og 85 m til motorvejen. Samlet værdiniedgang: 150.000 kr. Erstatning: 70.000 kr. Landsretten lægger vægt på, at ejendommen tidligere lå i fredelige, landlige omgivelser.

støjerstatning

Grundprincip

Højesteret fastslog i dommene U.1999.353H (Harlevholm-dommen) og U.1999.360H (Hjørring-dommen), at alle ejendomme der er udsat for vejtrafikstøj fra nye vejanlæg skal acceptere en vis værdinedsættelse uden at der er grundlag for at få erstatning. Dette er ikke i strid med Grundlovens § 73 om fuldstændig erstatning, udtalte Højesteret.

Den såkaldte "tålegrænse" skal altså være overskredet for at der kan ydes erstatning. Erstatning kan så kun fastsættes til den værdin nedgang, der ligger udover tålegrænsen.

Hvordan fastsættes tålegrænsen?

Samtlige forhold skal indgå i vurderingen af værdin nedgangen som følge af vejtrafikstøj. Der er to forhold, der i hvert fald skal være kendte, for at niveauet for tålegrænsen skal kunne fastlægges:

- Det faktiske støjniveau.
- Den pågældende ejendoms værdin nedgang som følge af støjpåvirkningen.

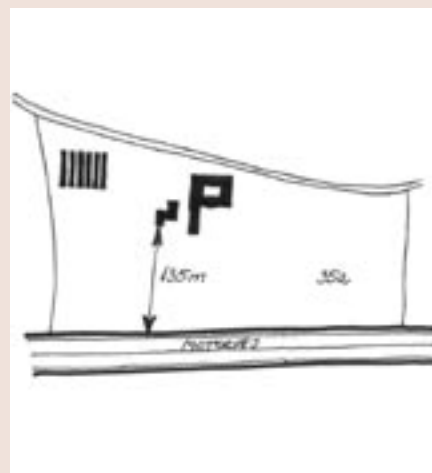
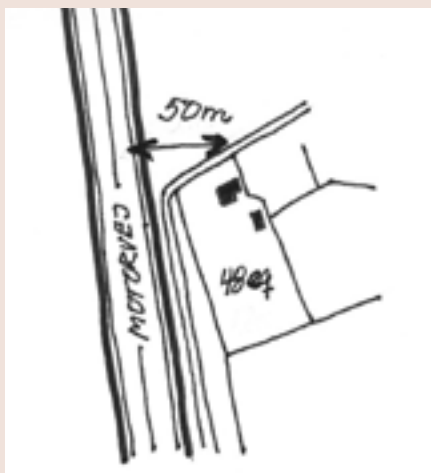
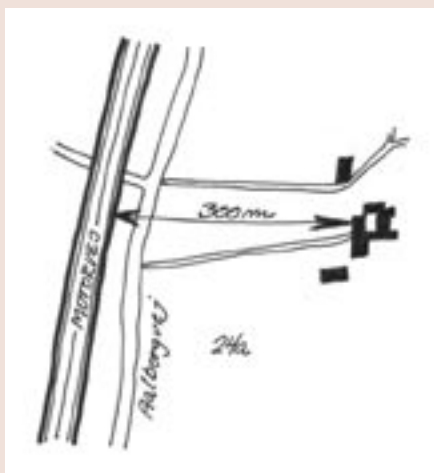
Det beregnede støjniveau

Grænsen på 55 dB(A) er det anbefalede maksimale udendørs støjniveau for opførelse af boliger ved vejtra-

fikstøj kilder. Når private må opføre boliger, der er belastet med dette støjniveau, er der ikke noget at sige til, at denne grænse bliver meget aktuel og vigtig.

Når støjniveauet er væsentligt under 55 dB(A), vil anlægsmyndighedernes overvejelser om erstatning for støj være meget sparsomme. Støjniveauer mellem 51 dB(A) – 55 dB(A) vil give anledning til overvejelser, men i så fald normalt sammen med andre naboretlige ulemper.

I Højesteretssagen U.2005.1551. H blev spørgsmålet om anvendelse af det beregnede støjniveau sat på spidsen.

4. Støjniveau: 57 dB(A) og 300 m til motorvejen. Samlet værdin nedgang 100.000kr. Erstatning: 0 kr. Afgørende for at der ikke kunne ydes erstatning var dels den store afstand til motorvejen (300 m), dels at den gamle hovedlandevej, Aalborgvej, ligger mellem motorvejen og bygnin gerne.

5. Støjniveau: 67 dB(A) og 50 m til motorvejen. Samlet værdin nedgang: 175.000 kr. Erstatning: 80.000 kr. Den korte afstand til motorvejen og det høje støjniveau har været afgørende. Når erstatningsbeløbet ikke er større, skyldes det, at ejendommens samlede værdi lå på 350.000 – 400.000 kr. Dette sætter grænse for, hvor meget værdin nedgangen kan bedømmes til.

6. Støjniveau 59 dB(A) og 135 m til motorvejen. Samlet værdin nedgang: 150.000 kr. Erstatning: 70.000 kr. Landsretten lægger vægt på, at motorvejen er meget synlig fra stuehuset. Retten nævner specifikt tålegrænsen på 55 dB(A), og overskridelse af denne grænse kunne betyde en erstatning på 1/3 af værdin nedgangen.

Højesteret fastslår, efter at meget omfattende støjvurderinger var kommet frem i sagen, at der ikke er grundlag for at fravige sædvanlig praksis. Det betyder, at der ved bedømmelse af støjbelastningen tages udgangspunkt i den fælles nordiske model for beregning af vejtrafikstøj.

Højesteret finder heller ikke, at der i sagen er oplysninger om så store variationer i trafikken, at bedømmelsen af støjen skal baseres på andre beregninger end beregningen for årsmiddeldøgntrafikken.

Den sædvanlig anvendte beregningsmetode er altså blevet accepteret af domstolene. Det er vigtigt, at netop beregninger og ikke direkte målinger giver et passende udtryk for støjniveauet.

Nyeste domme

Vestre Landsret har i marts 2006 afsagt seks domme om støjgener fra trafikken på motorvejen mellem Hjallerup og Flauenskjold. De seks domme er kort omtalt i bokse. I alle sagerne blev der afholdt syn og skøn, der fastslog den samlede værdinedgang.

Afslutning – rammerne

Med dommene er der skabt så stor klarhed om støjerstatninger, som kan forventes ved skønsmæssige afgørelser.

Det ligger fast, at der fortsat ikke er grundlag for at yde erstatning for forøget trafik på eksisterende veje.

Ved nye vejanlæg kan erstatning komme på tale, hvis ulemperne overstiger, hvad der med rimelighed må påregnes som led i den almindelige samfundsudvikling på trafikområdet.

Der skal foretages en samlet konkret vurdering. Der ydes i så fald kun erstatning for den del af værdinedgangen, der overstiger tålegrænsen, og dette er ikke i strid med grundlovens § 73.

AKKERUP PLANTESKOLE

5683 HAARBY
TLF. 6473 1058
FAX 6473 3158 -mail@akkerup.dk
WWW.AKKERUP.DK

Skov-, læ og hækplanter

Rekvirer katalog eller De er velkommen til at aflægge Planteskolen et besøg.
Tilbud afgives gerne.

Beregning af trafikstøj

Den nordiske beregningsmodel for trafikstøj er udviklet til at beregne udendørs støjniveauer som døgngennemsnit foran en given bygning. I Danmark har vi vejledende grænseværdier for disse støjniveauer.

Modellen er udviklet ud fra en lang række konkrete målinger af støj, trafikmængde og hastighed. Desuden indgår en række standardforudsætninger, bl.a. om de meteorologiske forhold og vejbelægningen.

På den baggrund har man opstillet værdier for støjen ved en given trafikmængde, antal af tunge køretøjer samt hastigheden. Man kan derefter beregne støjen op til 300 m fra en given vej.

Erstatning ydes altså ud fra en *beregnet værdi*, og ikke ud fra en *konkret måling* på den aktuelle ejendom.

Lydstyrke måles i decibel, dB. Tålegrænsen er i dommene sat til 55 dB. Til sammenligning er brusset fra en elv på 50 dB, en vaskemaskine udsender 59 dB, almindelig samtale 65 dB, og en personbil der passerer 10 m væk udsender 75 dB. Skalaen er logaritmisk; det betyder at en forøgelse på 6 dB svarer til en fordobling af lydstyrken.

Den nordiske beregningsmodel for trafikstøj er tilstrækkeligt grundlag for dokumentation for støjniveauet. Det er ikke nødvendigt at foretage egentlige støjmålinger for at kunne fastsætte en erstatning.

Hvis der skal kunne ydes erstatning, hvor støjniveauet i åbent land i fredelige omgivelser er 55 dB(A), skal der ofte indgå andre gener end

de rent naboretlige. Erstatningen bestemmes til beløb mellem halvdel og en tredjedel af den skønnede værdinedgang.

Herefter er alene det klassiske ekspropriationsspørgsmål tilbage, at bestemme værdinedgangen som følge af støjpåvirkningen. Dette individuelle skøn skal foretages hver gang, der gennemføres ekspropriation.

Sæt kulør
på dine annoncer
og bliv set

– annoncer i
månedstidsskriftet **SKOVEN**

zoom-zoom

Den nye Mazda BT-50 - klassens største lasteevne

Den nye Mazda BT-50 er den stærkeste pickup i klassen. Den trækker med lethed 3 tons og bærer uden problemer 1300 kg på ladet. Det solide firehjulstræk er standard, og det samme er den store, støjsvage turbodieselmotor med 143 effektive hestekræfter. I den lækre kabine finder du masser af komfort og udstyr. Mazda BT-50 er den perfekte kombination af et effektivt trækdyr og en kompetent offroader. Oplev den hos din Mazda-forhandler allerede i dag.

Standardudstyret omfatter el-rudehejs, el-spejle, CD-afspiller (MP3), centrallås, sædevarme.

Mazda BT-50 4x4 143 HK
fra kun kr. 128.929 + moms (kr. 25.778)

Svampesygd er årsag til toptørre i ask

Af Iben M. Thomsen & Jens Peter Skovsgaard 1) og Pia Barklund & Rimvis Vasaitis 2)

Tørre toppe vil også præge ask i 2007. Svampen, som formentlig er årsag til problemet, er nu identificeret.

Før infektionsbiologien er klarlagt, er det ikke muligt at give præcise retningslinier for, hvordan man bør forholde sig.

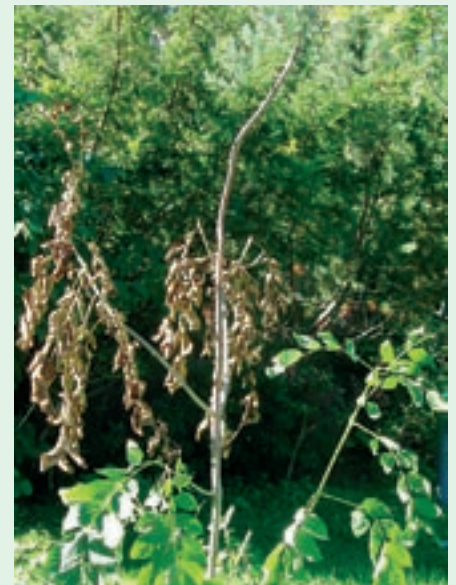
I løbet af vinteren og foråret har Skov & Landskab fået mange henvendelser om døde skud i ask. Vores forventning til udspringet i ask 2007 er, at omfanget af tørre toppe vil være det samme som i 2005-2006 eller værre (se Thomsen & Skovsgaard 2006).

Svampens identitet

Der er nu sat navn på den svamp, som er isoleret fra syge asketræer i Sverige. Svampen blev beskrevet første gang i 2006 på basis af lignende skader på ask i Polen (Kowalski 2006).

Det latinske navn for svampens ukønnede form er *Chalara fraxinea*. Den kønnede udgave er endnu ikke fundet.

Der findes ca. 50 kendte *Chalara*-arter på verdensplan. De fleste er nedbrydere af dødt plantemateriale,

Figur 1. Toppen af ask visner enten inden eller efter udspring. Foto til venstre fra Danmark (H. C. Jessen) og foto til højre fra Sverige (P. Barklund). Bemærk at det danske foto er taget på Odsherred Statskovdistrikt i starten af august 2003 og repræsenterer den første forespørgsel på fænomenet i Danmark.

og kun enkelte er patogener, typisk på træer (Flemming Rune, pers. med.) Den mest kendte er *Chalara quercina*, som er den ukønnede form af egevisnesyge (*Ceratocystis fagacearum*), Skovsgaard et al. 1997, Thomsen & Baker 2003.

Hverken svampen eller sygdommen har et dansk navn. Svenskerne kalder fænomenet for 'askskott-sjukan' (Barklund 2005, 2006), dvs. askeskudssyge. På engelsk er problemet indtil videre kaldt 'dieback of ash' (Kowalski 2006), hvilket kunne oversættes med asketoptørre.

Symptomer

Selvom vi endnu ikke har isoleret svampen fra syge asketræer i

Danmark, er vi ret sikre på, at der er tale om den samme sygdom. Symptomerne med de visne toppe og skud og den døde bark er meget karakteristiske (figur 1-3).

I Sverige har man også observeret små øjeformede nekroser i barken (figur 4) samt døde pletter på blade og bladmidtribben (figur 5). I Danmark har vi set de samme symptomer. *Chalara fraxinea* har i Sverige været den mest hyppige svamp i nekroser ved foden af bladene, i små og store barknekroser på yngre skud og i større barknekroser på stammer (nekrose = dødt væv).

Vi har ingen eksempler på, at alle træer i en bevoksning er ramt af svampesygdommen. Der er tilsy-

1) Skov & Landskab (KU)

2) Skoglig Mykologi och Patologi (SLU)

Figur 2. Langstrakte barknekroser er karakteristisk for svampesygdommen. To fotos til venstre fra Danmark (I. M. Thomsen), og to fotos til højre fra Sverige (P. Barklund).

neladende heller ikke udsigt til, at særligt mange af de ramte træer dør i første omgang.

Andre faktorer

Døde toppe og barknekroser i ask kan også have andre årsager end *Chalara fraxinea*. I undersøgelserne i Polen og Sverige blev der fundet mange andre svampe i barken på syge træer (Przytbyl 2002).

På større stammer er askekræft (*Nectria galligena*) og askebarkbiller klassiske årsager til nekroser i barken. Det er endnu uafklaret, i hvilket omfang askebarkbillerne vil yngle på toptørre asketræer og dermed svække eller dræbe dem (se næste artikel, side 238).

Frost og tørke kan også give skader i form af døde skud. I begyndelsen mente vi, at frost var den væsentligste årsag til den nye toptørre hos ask (Thomsen 2005).

Nu må *Chalara fraxinea* imidlertid anses som hovedårsagen, men klimatiske forhold kan være medvirkende faktorer.

Lige nu ved vi ikke, om svampens tilstedeværelse gør barken eller kambiet mere frostfølsom. Eller om asketræer, som er tørkestressede eller skadet af f. eks. kraftig solindstråling i dagtimerne kombineret med nattefrost, er mere modtagelige for svampen.

Gode råd?

Vi har desværre ingen gode råd mht. kulturer og træer, som er plaget af tørre toppe i ask, da vi endnu ikke kender svampens biologi. Stærkt skadede træer kan eventuelt fjernes, men det er tvivlsomt, om det har nogen effekt udover den rent visuelle.

Figur 3. En ældre nekrose på stammen er under overvoksning. Foto til venstre fra Danmark (I. M. Thomsen) og foto til højre fra Sverige (P. Barklund).

Vi kan ikke på det foreliggende grundlag fraråde at anvende ask. Heller ikke selv om ask anvendes som hovedtræart.

Ask plantes som regel i små bevoksninger eller som holmevis indblanding i større bevoksninger med andre træarter. I forbindelse med skovrejsning kan der være tale om rene bevoksninger på op til et par ha, men det er sjældent at se så store områder med ask.

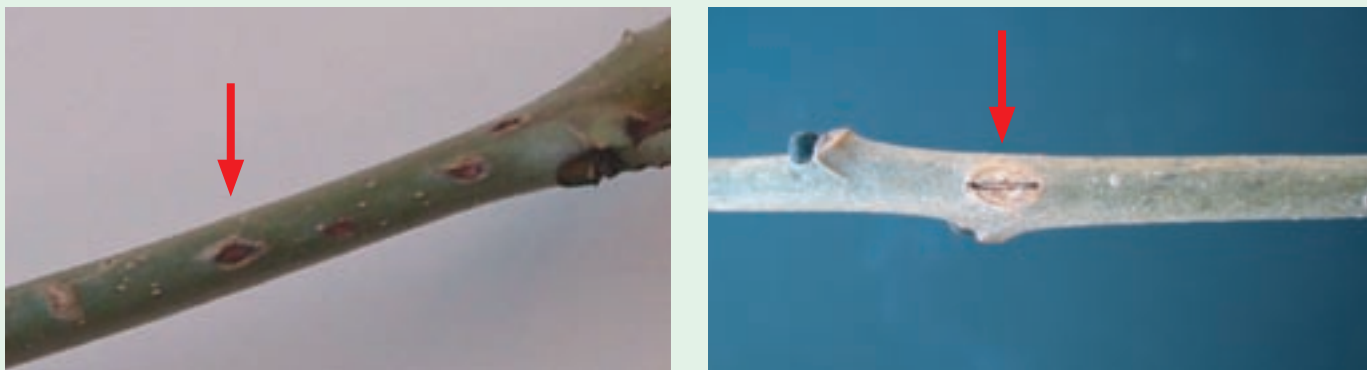
Det er naturligvis i orden at blande ask med andre træarter, f.eks. rødell eller bøg – afhængigt af forholdene, men det ændrer ikke situationen væsentligt. For eksempel bliver der hurtigt problemer med balancen mellem arterne i forbindelse med de tidlige og meget hårde tynningshugster, som bør foretages i ask.

Ask i skov og landskab

Vi anbefaler fortsat ask, hvis man ønsker løvtræ på fugtige partier i skoven. De fleste steder vil der ikke være vådt nok til el i længden. Alternativet kan f.eks. være sitkagran.

Til landskabsformål bør man ikke satse på ask som eneste træarter over store arealer eller på lange strækninger. Ved plantning af større vej- og allétræer bør man se efter, om træerne viser tegn på angreb ved levering.

Alle planteskoler er opmærksomme på problemet, så syge træer bliver typisk sorteret fra i produk-

Figur 4. Øjeformede nekroser på skud er på mange træer et af de typiske symptomer. Foto til venstre fra Sverige (P. Barklund) og foto til højre fra Danmark (I. M. Thomsen).

Figur 5. Nekroser på bladstilke, bladmidtribbe (som er det korrekte navn for 'stilken' mellem småbladene) og blade kan måske være tegn på svampens indfaldsvej. Foto til venstre fra Danmark (I. M. Thomsen) og foto til højre fra Sverige (P. Barklund).

tionen. Der er ikke indberetninger om problemer med små planter hos forstplanteskoler.

Tak

Skov- og Naturstyrelsens ordning for praksisnære forsøg har støttet et projekt om udrensning og tyndingshugst i ung ask, hvor vi følger sygdommen. Tak til alle, som har indberettet observationer af toptørre aske.

Litteratur

- Barklund, P. 2005: Sjukdom på ask spridd över hela Syd-och Mellansverige. Skogsseko 3: 9.
- Barklund, P. 2006: Okänd svamp bakom askskottsjukan - Värsta farsoten som drabbat en enskild trädart. Skogsseko 3: 10-11.
- Kowalski, T. 2006: *Chalara fraxinea* sp. nov. associated with dieback of ash (*Fraxinus excelsior*) in Poland. Forest Pathology 36: 264-270.

Przytbyl, K. 2002: Fungi associated with necrotic apical parts of *Fraxinus excelsior* shoots. Forest Pathology 32: 387-394.

Skovsgaard, J.P., I.M. Thomsen & J. Søgaard 1997: Egens visnesyge: Risiko for danske ege hvis sygdommen spredes til Europa. Skoven 29: 178-179.

Thomsen, I.M. 2005: Frostskader i ask. Videntjenesten for Skovbrug, Videnblad 8.2-1. Skov & Landskab.

Thomsen, I.M. & Baker, F.A. 2003: Egevisnesyge. En svampesygdom i USA. Videnblad 8.7-23, Skov & Landskab.

Thomsen, I.M. & Skovsgaard, J.P. 2006: Toptørre i ask – klimaskade eller svampeangreb? Skoven 9: 408-411.

www.sl.life.ku.dk/forskning/fagdatacentersk-ov>skovsundhed>skader>toptørre

Yderligere undersøgelser

Vi følger løbende udviklingen i Danmark, blandt andet gennem registreringer af udspring, bladtab og skader i nogle af *Skov & Landskabs* hugst- og proveniensforsøg. I Sverige er der netop iværksat et forskningsprojekt om 'askskottsjukan', som i løbet af de kommende år forventes at medvirke til en bedre forståelse af sygdommen. Skov & Landskab indgår i et samarbejde med de svenske forskere.

Wood-Mizer LT10 er egnet til brugere som kun har et mindre behov for at save tømmer.

Ny lille mobilsav

Wood-Mizer har nu lavet sin hidtil mindste båndsav, som kaldes Wood-Mizer LT10. Den koster 20 % mindre end LT15 og drives af en 5,5 kW el-motor.

LT10 er i stand til at udføre samme tynde snit som industri-båndsave, og savsnittets kvalitet er fuldt på højde med de større Wood-Mizer modeller.

Selv om båndsaven er transportabel, er den velegnet til savning på fast plads. Den kan stå året rundt i en lade - eller den bruges kun om vinteren, når udendørs arbejde er

vanskeligt - eller den bruges hvor elektrisk udstyr gør arbejdet lettere.

Indtil nu har den mindste Wood-Mizer båndsav været LT15, som kom i 1997. Den er solgt i 5.000 eksemplarer verden over, og prisen blev sænket sidste år. Der er for nylig lavet kraftigere/svagere varianter af LT15, faste indstillinger af skæredata og en større motor med el-start.

LT10 er udviklet, fordi der var et marked for en enklere båndsav end LT15. LT10 kræver mindre energi og håndterer mindre dimensioner af tømmer. Den har bevaret den manuelle indstilling af skæredata, og den har

samme mekanik til styring af savklingen som LT15. Faste indstillinger af skæredata er dog udeladt.

LT10 er udviklet til landmænd, godsejere, anlægsgartnere, større havecentre og alle, der har et mindre behov for opsavning af tømmer.

Understellet kan afmonteres for at lette transport eller opbevaring. Som ekstraudstyr findes en trailer-pakke til transport samt forskellige forzinkede understel. Wood-Mizer LT10 koster 3.995 euro – godt 30.000 kr.

Flisfyring på Rømø

Rømø har nu fået fjernvarme baseret på flis. Og det er turismen som er den direkte årsag til det nye anlæg.

For et par år siden blev det besluttet at lave et nyt feriecenter med bl.a. golfbane, swimmingpool, ferieboliger samt kur- og spabade. Derfor tog Rømø Havn og Skærbæk Kommune kontakt til ingeniørfirmaet COWI for at få lavet fjernvarme.

Indtil da havde øens helårshuse, sommerhuse, erhvervsvirksomheder og det eksisterende feriecenter, RIM, været opvarmet med elektricitet eller individuelle oliefyre.

Der er nu lavet et fjernvarmeanlæg på 2 MW som skal forsyne mere end 300 enheder. Heraf er golf- og feriecenteret, RGW (Rømø Golf & Wellness), og lidt over 100 ferieboliger helt nye bebyggelser på øen.

- Skærbæk Kommune er meget interesseret i at styrke Rømø, siger projektchef i COWI Torben Hermansen. Derfor har kommunen åbnet for, at man kan bygge ferieboliger, der både kan udlejes og have helårsstatus. Det har ført til en del nybyggeri - bl.a. i Havneby, hvor antallet af ferieboliger er mangedoblet.

Brugerne kan nu spare op til 30-40 procent på varmeregningen. Dertil kommer, at Rømø fremover bidrager mindre til udledning af CO₂, da fjernvarmeanlægget fyres med træflis.

I slutningen af marts blev de sidste huse tilsluttet. Og i løbet af 2007 og 2008 opføres yderligere 100-150 ferieboliger og en række forretnings-ejendomme, som også skal kobles på.

COWI har været totalrådgiver for projektet, der har kostet ca. 20 mio. kr.

Kilde: www.cowi.dk 30.3.07

Mange askebarkbiller i år

Af Hans Peter Ravn, Skov & Landskab, Det Biovidenskabelige Fakultet, KU

Askebarkbillerne kan skabe barkroser som skæmmer veddet.

Skaden kan modvirkes ved ikke at efterlade aske-træ i skoven.

De varme dage i første halvdel af april satte gang i flyvningen og indboringerne af plettet askebarkbille, *Hylesinus* (= *Leperisinus*) *fraxini* og den nært beslægtede art *H. varius*. Mange henvendelser fra hele landet viser, at flyvningen var omfattende.

Ynglegravet

Ynglegravet anlægges i forbindelse med flyvningen i april i døde eller syge og svækkede asketræer, samt i fældede effekter (figur 1 og 2).

Figur 1. Voksen han af plettet askebarkbille sidder og venter uden for det indboringshul, som hunnen er ved at udgrave. Det plettede udseende af dækvingerne skyldes skælagtige hår på vingerne. Barkbillerne er 3 mm lang.

Gnavet sker måske også i aske-træer, der er angrebet af den nye svampesygdom (se forrige artikel).

Næsten alle dimensioner fra tykke stammer til tynde sidegrene kan anvendes som ynglemateriale. Hunnen udgraver et parringskammer og modergangen. Denne går vinkelret på stammens længderetning.

Indboringshul og parringskammeret ligger normalt midt på modergangen (figur 3 og 4). Larvegangen går vinkelret ud fra modergangen. Ynglegravet har hidtil været anset som uden økonomisk betydning.

Skaden

Når de nye biller i august-september er færdigudviklede, forlader de gangsystemet og gnaver sig overfladisk ind i stammen på helt sunde træer. Det er hér, den klassiske skade kan opstå.

Askebarkbillerne bruger de samme stammer til overvintringssteder år efter år, og de forårsager herved nekroser i barken. Efterhånden udvikler det sig til de såkaldte "barkroser" eller "askeroser" (figur 5).

Figur 2. Det lyse barksmuld afslører askebarkbillerne i færd med at bore sig ind i barken. På billedet er der over 20 indboringshuller.

Figur 3. Hér er barken fjernet omkring indboringshullet. Parringskammer, modergangens forgrening og han og hun i gangen ses på billedet. Stammen er angrebet af asketop-tørre (foto: Iben M. Thomsen).

Figur 4. Et fuldt udviklet gangsystem hos plettet askebarkbille – her set på indersiden af barken – består af modergange, der ligger vinkelret på stammens længderetning og larvegange, der går vinkelret ud fra modergangen. Midt på modergangen er der et svagt knæk som markerer indboringshullet.

Disse er meget almindelige. De består af stenceller og sprækkedan- nelser, som skæmmer veddet og gør det ubrugeligt til visse anvendelser.

Man kan modvirke skaderne ved ikke at efterlade træ eller hugstaf- fald af ask i skoven. Broder Bejer nævner i sin "Forstzoologi", at der kan produceres 100-150.000 aske- barkbiller i 1 rummeter askebrænde. Plettet askebarkbille har kun én ge- neration per år.

Figur 5. Askestamme med barkroser. Disse opstår som en reaktion på det ernærings- og overvintringsgnav som askebarkbillerne foretager. Indborin- gerne foretages i helt friske træer. (Tegning fra Boas: Forstzoologi, 1923).

Forureningen fra brændeovne varierer enormt

Af Jens C. Pedersen, DMU,
Århus Universitet

Nogle få brændeovne forurener kraftigt, mens mange kun forurener lidt.

En indsats mod de mest forurenende ovne kan derfor begrænse forureningen meget.

Du kender med garanti lugten af røgen fra en brændeovn, når du går en tur en vinteraften. Måske synes du det er hyggeligt, men desværre spreder brændeovnene ikke kun hygge. Røgen indeholder også partikler, hvor der blandt andet sidder PAH-forbindelser og dioxiner.

En ny undersøgelse fra Danmarks Miljøundersøgelser og Force Technology viser nu, at forureningen fra en brændeovn kan variere med en faktor 100 eller mere fra den reneste til den sorteste røg.

Hovedparten af udslippet kommer fra ret få ovne. Derfor kan man få en betydelig begrænsning af udslippet gennem en indsats mod de mest forurenende kilder.

Målinger

Forskerne har målt forureningen med partikler, PAH og dioxiner fra 19 huse med brændeovn i landsbyen Gundsømagle, nord for Roskilde. Der er taget i alt 39 prøver af røggasserne direkte i skorstenen. Figuren viser, at der er stor varia-

Ordbog

Dioxin:

Dioxinerne omfatter 210 forskellige kemiske forbindelser. 12 af dem er meget giftige, og de kan bl.a. give fosterskader og fremkalde kræft.

Dioxiner fremstilles ikke kommercielt, men dannes utilsigtet ved forbrænding og ved forskellige industrielle processer, når chlor og organiske stoffer er til stede samtidigt. Den vigtigste kilde er affaldsforbrænding. Skovbrande regnes for en naturlig kilde til dioxiner.

Det skønnes at der i 1995-96 blev udledt 45 g dioxin pr. år til luften i Danmark, ca. 75 g blev tilført med luften fra vore nabolande, og 175 g blev deponeret som fast affald, bl.a. fra forbrændingsanlæg. Dioxinerne er bundet til partikler, og hovedparten lander på jord, græs og afgrøder eller i vandmiljøet. Dioxiner er

skadelige i meget små mængder.

Dioxinerne nedbrydes meget langsomt i miljøet. De ophobes i fedtvævet hos fisk via fødekæderne i vandmiljøet og hos fjerkræ og husdyr via foderet. Mennesker får dioxiner fra fødevarer: I Danmark anslået 1/3 fra fisk, 1/3 fra mejeriprodukter og 1/3 fra kød, fjerkræ og æg.

PAH:

Forkortelse for polyaromatiske kulbrinter (eller rettere polycykliske aromatiske hydrocarboner). Visse PAH er kræftfremkaldende, fx benz(a)pyren. PAH opstår ved ufuldstændig forbrænding, fx fra trafik, fyringsanlæg og tobak, og de findes i visse former for tjære.

Partikler:

En del af luftens forurening findes som partikler af forskellig størrelse. De kan være udsendt direkte fra en skorsten som fx flyveaske. De kan

også være dannet ved kemiske reaktioner i atmosfæren som fx sulfat eller nitrat, der kommer fra svovldioxid eller kvælstofoxider.

Størrelsen angives som fx PM10 (PM = particulate matter), der betyder massen af partikler under 10 mikrometer (0,001 mm). Det er mest ret store partikler, der også kan have naturlig oprindelse, fx jordstøv eller saltpartikler fra havet.

PM2,5 (under 2,5 mikrometer) er kun mindre partikler, der bl.a. skyldes biltrafik og de nævnte sulfat- og nitratpartikler.

Bilerne udsender desuden ultrafine partikler, som er under 0,2 mikrometer. Deres masse er meget lille, til gengæld er der mange af dem. Mindre partikler er generelt farligere for menneskets helbred, fordi de kan nå langt ned i lungerne.

*Kilde: Miljøordbog fra DMU
– www.dmu.dk/miljoeordbog*

tion i forureningen ved målingerne.

Hvis man nærlæser resultaterne, vil man se at der ikke altid er sammenhæng mellem et højt udslip af PAH og af dioxiner.

Det skyldes, at de to forureninger dannes under forskellige forhold. PAH dannes især ved dårlig forbrænding, dvs. hvis forbrændingen mangler ilt eller har for lav temperatur, mens dioxiner dannes når brændslet indeholder klor-forbindelser. En bedre forbrænding med tilstrækkelig luft giver en højere temperatur og dermed mindre PAH og partikler i røgen.

Temperaturen i en brændeovn bliver imidlertid ikke høj nok (over 950 grader) til at nedbryde dioxiner. Man kan derfor kun begrænse udslippet af dioxiner ved at fyre med rent træ uden maling og træimprægnering, og ved aldrig at afbrænde plastic, mælkekartoner eller andet affald.

I nogle tilfælde kender forskerne årsagen til den høje forurening. Nogle husejere har oplyst, at de har fyret med vådt træ og affaldstræ, og det har medført 10 – 100 gange mere dioxin end normalt.

I et par tilfælde har der været målt højere forurening fra gamle brændeovne, hvor forbrændingen ikke er så god som i de nyere ovne. Men i andre tilfælde kender man ikke årsagen.

Fyr fornuftigt

Det er ikke så overraskende, at forureningen varierer meget. Sådan er det også med andre typer af luftforurening fra forbrænding, hvad enten vi taler om biler, affaldsforbrænding eller stearinlys. Men det gør det vanskeligere for forskerne at danne sig et præcist billede af, hvor meget forureningen fra brændeovnene betyder i forhold til andre kilder – og hvad man kan gøre ved det.

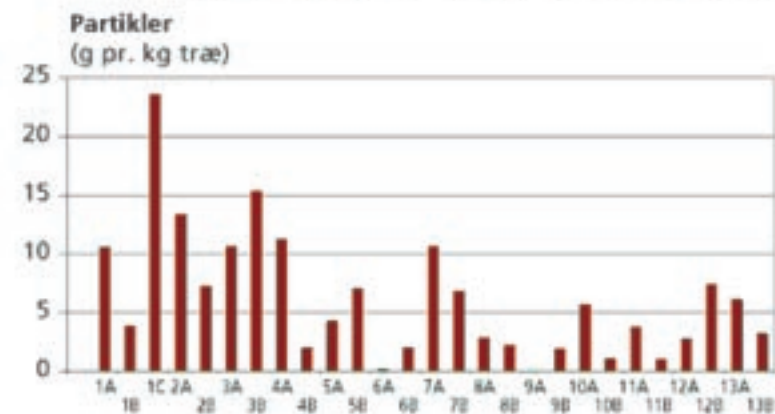
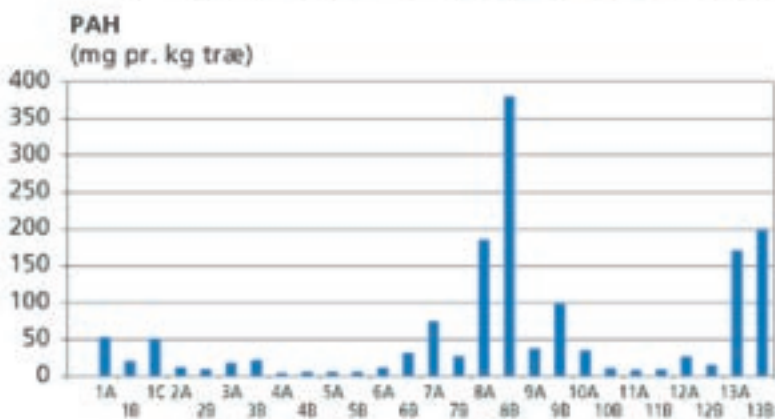
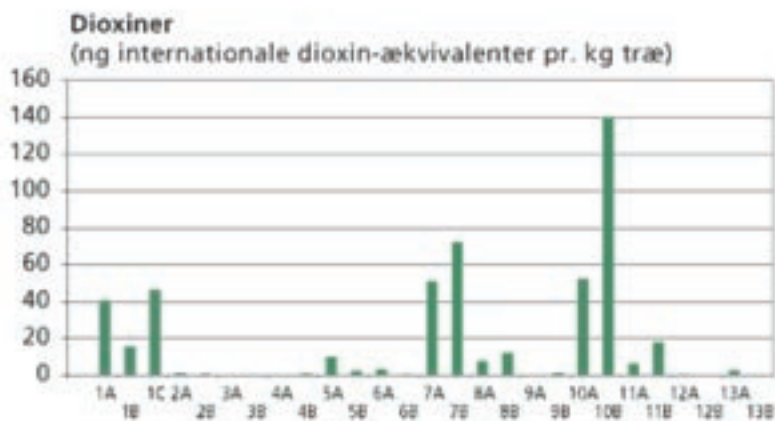
Indtil da er forskernes bedste råd at fyre fornuftigt i en god ovn.

Litteratur:

Marianne Glasius + 8 andre forfattere:
Partikler og organiske forbindelser fra træfyring – nye undersøgelser af udslip og koncentrationer. Arbejdsrapport fra DMU nr. 235, 42 s. Nr. 235. Læs hele rapporten på www.dmu.dk > DMUNyt 2007 > nr. 2.

Læs mere

Læs meget mere om brændefyring og luftforurening på:
www.skovforeningen.dk > Brænde
www.fyrfornuftigt.dk
www.ecolabel.dk
www.dmu.dk
www.mst.dk

Udslip af dioxin, PAH og partikler pr. kg træ i 13 brændeovne i Gundsømagle. Forsøgene er udført to gange på samme hus forskellige dage (A og B – i hus nr. 1 tre dage). I forsøg 1B blev der fyret med energikoks og i forsøg 10B blev der fyret med brædder. Det fremgår at der er stor variation fra ovn til ovn og fra dag til dag for den samme ovn.

Målingerne

Der er store variationer i de udslip der er målt i Gundsømagle:

Partikler: Snit: 6,2 g/kg træ afbrændt, variation fra 0,1 til 23,5 g/kg træ. For de laveste værdier kan målefejl ikke udelukkes.

PAH: Snit: 57 mg/kg træ, variation fra 4 til 380 mg/kg træ.

Dioxiner: Snit: 19 ng I-TEQ, variation fra 0,027 til 140 ng I-TEQ. (ng er nanogram, 1 g = 1.000.000.000 ng. I-TEQ er "internationale toksicitets-ækvivalenter").

Udvikling af bedre brændeovne

Der er afsat 10 mio. kr til at udvikle bedre teknologi til brændeovne. Formålet er at nedsætte forureningen.

Ny bekendtgørelse om brændefyring er sendt i høring. Den vil bl.a. stille krav til partikeludslip.

Miljøstyrelsen anslår at der findes 5-600.000 brændeovne og -kedler herhjemme. Antallet er steget i de senere år, bl.a. fordi priserne på olie og el er steget.

Det er en positiv udvikling fordi brændefyring er med til at forebygge global opvarmning. Mens træerne gror binder brændet lige så meget CO₂, som det afgiver, når det brændes af. Brænde kan derfor betragtes som CO₂ neutralt.

På den anden side indeholder brænderøgen bl.a. partikler, PAH'er og dioxiner. Forureningen bliver mindre efterhånden som der indkøbes nye brændeovne, fordi nye ovne generelt har lavere udslip end ældre modeller.

Men det går langsomt, og der er mange steder i landet hvor kommunen får klager over røgen fra naboens brændeovn. Derfor har Regeringen og Dansk Folkeparti med finansloven for 2007 afsat i alt 10 mio. kr i 2008 og 2009 til at nedbringe forureningen fra brændefyring.

Der er tre programmer:

A. Tilskud til udvikling af teknik

Der afsættes 7,0 mio. kr til at udvikle og demonstrere teknologier som kan begrænse den lokale eller regionale forurening fra træfyring i private hjem. Der arbejdes med en bred vifte af muligheder til såvel

I 2008 og 2009 er der afsat 7 mio. kr til at udvikle bedre teknik til brændeovne så forureningen kan nedsættes. Der er afsat 2,2 mio. kr til at afprøve partikelfiltre og efterbrændere på eksisterende anlæg. Og endelig 0,7 mio. kr til at udvikle samarbejde mellem de forskellige aktører i branchen.

brændeovne som -kedler:

1. Udvikling af moderne brændeovne med renere forbrænding, automatisk styring af lufttilførslen, færre muligheder for forkert anvendelse, ovne tilpasset moderne boligers lave energiforbrug, og udstyr til brændsler med lave udslip.

2. Udvikling af skorstene med bedre træk og bedre røgspredning, samt skorstene tilpasset moderne ovne med lav røggastemperatur.

3. Teknologier til rensning af røggassen, fx partikelfiltre og efterbrændere.

4. Værktøjer til beregning og design, bl.a. korrekt dimensionering af anlæg til husets varmebehov, korrekt dimensionering og placering af skorsten samt hurtigere udvikling af brændeovne med lavt udslip.

5. Træbrændsler, bl.a. træbriketter og -piller med lavt udslip, samt bedre tørring og opbevaring af brænde.

6. Systemer til overvågning, bl.a. udstyr til at måle udslip fra de enkelte ovne, mobilt måleudstyr til kommunen og skorstensfejeren, og systemer til at registrere den danske

bestand af fyringsanlæg og deres anvendelse. Udstyret kan måske fortælle brugeren hvornår man fyrer forkert, og det vil blive lettere at afgøre klagesager.

Tilskudsordningen starter sidst i 2007. Som hovedregel forudsættes det at ansøgere bidrager med en vis egenfinansiering. For projekter hvor resultaterne er til gavn for en bredere kreds af virksomheder eller samfundet kan der gives tilskud på op til 100%.

B. Afprøvning af røggasrensning

Der afsættes 2,2 mio. kr til afprøvning af partikelfiltre og efterbrændere.

En række af punkterne under afsnit A retter sig mod nye anlæg. Men når der findes omkring 600.000 brændeovne og -kedler, så vil en stor del af forureningen i mange år komme fra eksisterende anlæg.

Der har været forslag om at anvende partikelfiltre eller efterbrændere til at rense røgen. DMU har lige udgivet en rapport som viser at disse to metoder vil være økonomisk fordelagtige set fra et samfundsmæssigt synspunkt.

Partikelfiltre er ikke i handlen i Danmark. Et norsk og et tysk firma har udviklet prototyper som viser lovende resultater – ca. 70-90% rensningseffektivitet.

Efterbrændere findes i handlen. Der er dog begrænsede erfaringer herhjemme, og udenlandske erfaringer kan ikke umiddelbart overføres til danske forhold.

Der mangler derfor viden om en række forhold ved de nye teknikker – effektivitet i praksis over for forskellige typer forurening, anvendelighed i praksis, pris, driftssikkerhed, strømforbrug, bortskaffelse af affald, støj, tilpasning til skorstene osv.

Senest i sæsonen 2009 startes et større feltforsøg i Danmark. Man vil eftermontere udstyr på et antal skorstene i et afgrænset beboelsesområde og måle deres effektivitet.

C. Innovationspartnerskab

Der anvendes 0,8 mio. kr til at fremme en styret dialog mellem virksomheder, forskning, myndigheder og borgere omkring de nye miljøvenlige teknologier. Partnerskabet vil være åbent for alle – producenter af udstyr, skorstensfejere, universiteter, konsulenter, myndigheder osv.

Det er meningen at der efterhånden etableres mere bindende partnerskaber. De offentlige midler kan

Billige brændeovne

Det nordiske svanemærke kan også sættes på brændeovne. En svanemærket brændeovn er forbrugerens garanti for, at ovnen opfylder skrappe krav til udslip af sundhedsskadelige partikler. Svanemærket tillader kun et udslip på 5 gram partikler pr. kg træ, mens udkastet til den ny bekendtgørelse for brænde-ovne sætter en grænseværdi på 10 gram.

En svanemærket brændeovn skal derudover overholde skrappe grænser for luftforurening med kulilte og kulbrinter. Den skal udnytte brændet meget effektivt, der skal være oplysninger om korrekt fyring i instruktionsbogen, og der er krav til de materialer, den er bygget af.

Det behøver heller ikke at være dyrt at købe en ovn som er svanemærket.

Det danske firma Aduro A/S har således ved årsskiftet fået svanemærket to nye serier brændeovne med udsalgspriser helt ned til 3.000 kr.! De nye brændeovne sælges under mærkerne Aduro og Asgård og forhandles af byggemarkeder i Danmark, Sverige og Norge.

Aduro har fået udviklet og testet sine brændkamre hos Teknologisk Institut. Ved hjælp af ny teknologi og effektive fremstillingsmetoder er det sikret, at selv de billigste brændeovne kan opfylde kravet om en ren forbrænding.

Kilde: www.ecolabel.dk

Aduro-ovne er svanemærkede og opfylder derved en række skrappe krav.

her anvendes til konsulentbistand og afholdelse af møder. Midlerne vil især have karakter af starthjælp, hvorefter parterne selv overtager finansieringen.

Andre tiltag

Miljøstyrelsen har flere andre tiltag i gang for at begrænse forureningen fra brændeovne:

Bekendtgørelse

Miljøstyrelsen har netop sendt en ny bekendtgørelse for brændeovne og -kedler og lignende fyringsanlæg

i høring. Bekendtgørelsen vil bl.a. stille krav til hvor mange partikler en brændeovn eller -kedel må slippe ud til miljøet.

Bekendtgørelsen retter sig mod mindre fyringsanlæg til fast brændsel med en indfyret effekt på mindre end 300 kW. Reglerne vil gælde ved salg, overdragelse og tilslutning af fyringsanlægget og gælder dermed for både nye anlæg og for brugtmarkedet.

Bekendtgørelsen præciserer desuden kommunernes handlemuligheder i forbindelse med klagesager

om brænderøg og muligheder for at fastsætte kommunale forskrifter på området.

Kampagner

Miljøstyrelsen har i flere fyringssæsoner gennemført landsdækkende kampagner om korrekt fyring i brændeovne. Senest kampagnen "Tag grønt ansvar, når du fyrer – har du styr på din brændeovn?".

Miljøstyrelsen peger på fire simple fyringsråd som kan nedbringe forureningen fra brændefyring:

1. Brug rent og tørt træ
2. Sørg for rigeligt luft
3. Fyr lidt ad gangen
4. Gå ud og tjek – røgen skal være næsten usynlig

Kilde: www.mst.dk 24.4.07

Projekt WOODUSE

I projektet WOODUSE undersøges samspillet mellem brændeovn, bruger og miljø.

Man undersøger sociologiske og økonomiske faktorer af betydning for valg af brændeovn – bl.a. gennem interviews – for at klarlægge hvordan man kan påvirke folk til at fyre rigtigt eller købe en mere miljøvenlig brændeovn. Der laves en helt ny, geografisk kortlægning af udslip fra brændeovne i Danmark.

Man vil se på om brænderøg trænger indendørs, hvordan luftkvaliteten påvirkes af udskiftning af gamle brændeovne med mere miljøvenlige ovne og hvordan helbredet påvirkes af partikler fra brænderøg.

Resultaterne anvendes til at foreslå økonomisk effektive løsninger til at begrænse udslip af bl.a. partikler fra brændeovne. Forslagene inddrager også virkninger på helbredet og de samfundsmæssige omkostninger.

Projektet er startet i 2006 og løber til 2008. Der deltager forskere fra Danmarks Miljøundersøgelser, Arbejdsmiljøinstituttet, Københavns Universitet (Institut for Folkesundhedsvidenskab) samt Danmarks Tekniske Universitet (Center for Indeklima og Energi). Projektet følges af en international ekspertgruppe samt af danske interessenter fra Miljøstyrelsen, Sundhedsstyrelsen, Astma- og Allergiforbundet og brændeovnsindustrien.

Kilde: <http://wooduse.dmu.dk>

**Danmarks førende
producent af spånplader,
hvortil vi bl.a. køber
nåletræ og soldet/usoldet
savværksflis.**

Yderligere oplysning
ved henvendelse
til vort skovkontor
tlf. 89 74 74 38

NOVOPAN
NOVOPAN TRÆINDUSTRI A/S

www.novopan.dk
novopan@novopan.dk
Pindstrup . 8550 Ryomgård

JJ Skovservice

v/Jens Johansen · Vadet 2 · DK 4660 St. Heddinge
mobil 20 45 82 02

Skovfoged Jørgen Fredslund
mobil: 29 24 28 25

Alle skoventrepreneur- og skovfogedopgaver udføres. Speciale:
Afsidig træfældning, knusning, rod- og stubfræsning
Besøg os på www.jjskovservice.dk

**Vi har gjort
kvalitet, ser-
vice og tillid
til vort vare-
mærke**

BOLS

**FORST
PLANTESKOLE**

LØVETVEJ 30

8740 BRÆDSTRUP

TLF: 75 76 00 43

FAX: 75 76 02 04

E-MAIL: POST@BOLSFORST.DK

www.bolsforst.dk

Skovdyrkerforeningerne PEFC-certificeret

Af sekretariatsleder Per Hilbert,
De Danske Skovdyrkerforeninger

Private skovejere kan nu blive certificeret gennem Skovdyrkerforeningerne.

De Danske Skovdyrkerforeninger har opnået status som 'paraply-organisation' under PEFC skovcertificeringen.

Det betyder, at skovejere kan få deres skove certificeret ved at henvende sig til den lokale skovdyrkerforening. Nogle praktisk/tekniske ting skal dog på plads, inden man kan få et tilbud på en certificering. Det vil være klart den 1. juni.

Hvis man vil certificeres kan det dog under alle omstændigheder absolut anbefales at få lavet en grøn driftsplan som optakt til certificeringen. Herved får man – med statstilskud – lavet den registrering af ejendommen, der er en vigtig bestanddel af certificeringen.

Arbejdet med de grønne driftsplaner er for tiden i gang på en række ejendomme, men kun få er afsluttede. Øvrige ejere kan søge om tilskud til en grøn driftsplan ved næste ansøgningsfrist, der er den 1. september.

Fordelen ved at få sin skov certificeret gennem en paraply-organisation som Skovdyrkerforeningerne, er en lavere pris. Den skyldes, at nogle af de momenter, der indgår i certificeringen, kan udføres af den lokale skovfoged.

Krav

En certificering kræver, at man underlægger sig PEFC's 'Skovstandard'. Den betyder et 'grønnere' skovbrug, hvor der lægges vægt på naturværdierne. Det forudsættes, at man langsomt går mere i retning af

- mere selvforyngelse,
- flere blandingsbevoksninger,

Når man certificerer skovdriften bevæger man sig mod et skovbrug med større vægt på naturværdierne – alt afhængigt af de lokale forhold og ejerens målsætning.

- større andel hjemmehørende træarter,
- mindre brug af hjælpepestoffer som gødning og pesticider,
- mindre grad af jordbearbejdning,
- mere efterladt dødt ved i bevoksningerne
- en mindre del af skovarealet (5%) er helt friholdt for indgreb eller pasning (såkaldt 'urørt skov').

En certificering kræver, at man accepterer med mellemrum at lade driften kontrollere af en udefra kommende part, der ser efter, at PEFC's regler – herunder Skovstandarden – overholdes på ejendommen.

Skovdriften skal ikke efter en certificering være ens hos alle. Kravene til ejendommen skal naturligvis tage udgangspunkt i de muligheder, som findes. Det betyder blandt andet de eksisterende bevoksninger, det lokale (mikro)klima og de lokale

jordbundsforhold. Desuden skal driften naturligvis afspejle den konkrete målsætning, som den enkelte ejer måtte have.

Fordele

Certificeringen giver skovejere følgende fordele:

- mulighed for bedre markedsadgang
- evt. mulighed for bedre priser på visse af skovens produkter
- dokumentation af skovdriftens bæredygtighed overfor (lokal)samfundet
- adgang til bedre tilskudsmuligheder til driften
- sikrer en klar formulering af formålet med skovdriften
- sikrer en varig registrering af vigtige data fra driften, såsom proveniensoplysninger, kulturmetoder, arten og mængden af anvendte hjælpepestoffer m.v.

Information og marketing af certificerede træprodukter

Af Jacob Ladenburg

Forbrugernes efterspørgsel efter certificerede træprodukter afhænger i høj grad af deres viden om emnet.

Der er stor forskel på hvilke grupper af forbrugere der påvirkes af information. Kampagner for certificeret træ bør derfor være meget målrettede.

Som omtalt i Skoven 03/07 er der et stigende krav til skovejeren om dokumentation for at skovdriften er bæredygtig, for eksempel ved at skovene bliver certificeret. På det tyske marked er der således allerede erfaringer med, at ikke-certificeret træ ikke kan afsættes til en række større kunder. Og mon ikke det danske marked også bliver sådan med tiden!

Men hvilke parametre driver efterspørgslen på certificeret træ? Og hvordan udnytter skovejere og træproducenter disse bedst muligt til at øge efterspørgslen efter dansk certificeret træ? Disse spørgsmål prøver indeværende artikel at give svar på.

Bedømmelse af egenskaber

Når vi som forbrugere vælger et bestemt produkt blandt flere konkurrerende produkter, er valget normalt baseret på en sammenligning af priser og på en vurdering af produkternes kvaliteter, baseret på erfaring. Prisen og kvaliteten er altså den information, som forbrugeren anvender i sin søgen efter det bedste køb.

Nogle egenskaber ved produktet kan dog være svære for forbrugeren

Visse grupper af forbrugere øger efterspørgslen efter certificeret træ hvis de får mere viden om emnet. Det gælder især mænd, husstande med en høj indkomst, personer mellem 40 og 60 år, og folk med bopæl i større byer i Jylland. (Foto af planker fra den norske savværksgruppe Moelven).

at vurdere kvaliteten på. Produktets egenskab kan for eksempel have en sådan karakter, at forbrugeren ikke kan bedømme dens kvalitet.

Men det kan også være, at det blot vil være alt for besværligt at gøre de relevante erfaringer med produktets egenskab. Forbrugeren må derfor vurdere kvaliteten af egenskaben ud fra den viden, der er tilgængelig på markedet.

Certificerede træprodukter er et eksempel på en egenskab, der umiddelbart ikke kan bedømmes. Den information, som det tilknyttede miljømærke rummer, er det således svært at gøre sig erfaringer med.

Om træet kommer fra en certificeret skov ændrer jo som udgangspunkt ikke ved godets fysiske egenskaber. Eksempelvis vil toiletpapiret stadigvæk være blødt eller groft, have 2 eller 3 lag og så videre – uan-

set om det er certificeret eller ej.

Egenskaben certificering rummer desuden et så komplekst problem (afskovning af troperne, dræning af værdifulde levesteder for dyr og planter mv.), at det kan være svært for forbrugeren at forholde sig til det. Det ville i så fald kræve en uforholdsmæssig stor investering i form af tid til at få mere viden om emnet.

Viden er central

Forbrugeres efterspørgsel efter certificeret træ afhænger derfor i meget høj grad af den information som forbrugeren løbende får fra forskellige medier, af miljømærkets evne til at sælge varen og af forbrugeren egen baggrundsviden / holdning. Med andre ord - jo mere (positiv) information forbrugeren får om certificering, desto større vil deres efterspørgsel alt andet lige blive.

Dette er et centralt aspekt i forhold til skovejeres og træproducenters muligheder for at påvirke efterspørgslen efter dansk certificeret træ.

Hvis forbrugernes viden om dansk skovdrift er ret lille – eller de formoder at den i forvejen er bæredygtig – så er det måske ikke nok blot at sætte et certificeringslogo på træproduktet for at få forbrugerne til at vælge et certificeret træprodukt til en højere pris frem for et ikke-certificeret!

At dette kan være tilfældet er blandt andet vist i Skoven 01/06. I en spørgeskemaundersøgelse var folk ikke villige til at betale en merpris for danske certificerede skærebretter, men gerne for tropiske certificerede skærebretter.

Det interessante ved den undersøgelse var, at hvis folk fik en FSC-foldet om grundprincipperne ved certificering, så var de villige til at betale lige så meget for dansk certificeret træ som for tropisk.

Dette viser tydeligt effekten af information. Og det viser at relevante partnere med fordel kunne informere de danske forbrugere for at øge kendskabet til certificering og derved efterspørgslen på dansk certificeret træ.

Forskel mellem forbrugere

Før et sådant informationsfremstød gennemføres, ville det være hensigtsmæssigt på forhånd at vide om alle forbrugere påvirkes lige meget af information. Eller om det kun er nogle bestemte forbrugeres efterspørgsel på certificeret træ, der påvirkes af at få et bredere kendskab til certificering.

Sat lidt på spidsen ville det således være spild af penge at bruge ressourcer på at informere forbrugergrupper, som ikke er modtagelige for information.

En analyse af efterspørgslen på certificerede skærebretter fra samme datasæt som beskrevet i Skoven 01/06 viser at det rent faktisk er tilfældet. Man kan tale om tre forskellige grupper:

1. De svarpersoner der *ikke påvirkes* af pjecen fra FSC kommer fra de to nederste indkomstgrupper. Det er også svært at påvirke de yngste og de ældste forbrugere, forbrugere fra Københavns-området og personer der sjældent kommer i skoven.

Tages resultaterne for pålydende, vil disse forbrugergrupper ikke være interessante i en eventuel informa-

tionskampagne (med en FSC folder) for dansk certificeret træ.

2. Hvilke grupper *påvirkes* så generelt af information? Undersøgelsen peger på, at det drejer det sig om mænd, husstande med en høj indkomst, personer på 40-60 år og folk med bopæl i større byer i Jylland. Disse forbrugergrupper øger altså deres efterspørgsel efter både dansk og tropisk certificeret træ, hvis de modtager en FSC folder.

Det viser, at hvis man ønsker at øge efterspørgselen på dansk (- og tropisk) certificeret træ, så bør man rette en informationskampagne mod disse forbrugere.

3. Endelig er der en gruppe hvor informationen kun har en positiv betydning for efterspørgslen på dansk certificeret træ og ikke tropisk træ. Hvis tropisk certificeret træ er en direkte konkurrent til dansk certificeret træ, kunne en informationskampagne rettet mod disse forbrugere påvirke efterspørgslen til fordel for dansk certificeret træ.

Det viser sig, at information kan påvirke folk med en videregående uddannelse på mere end 2 år, kvinder, personer som kommer mindst en gang om ugen i skoven, eller som

bor i landdistrikter eller større byer på Øerne.

Afslutning

Formålet med denne artikel var at belyse certificerede træprodukter ud fra et mere teoretisk forbrugersperspektiv. Artiklen påpeger således, at information har en meget stor betydning for den potentielle efterspørgsel efter certificeret dansk træ.

Overordnet illustrerer artiklen, at forskellige forbrugergrupper påvirkes forskelligt af information. Den store varians på informationseffekten viser, at det er en fordel at rette kampagner mod bestemte forbrugergrupper, frem for at informere bredt i befolkningen.

Mere konkret viser artiklen, at man - alt afhængig af målet med en informationskampagne - bør målrette kampagnen mod bestemte grupper.

Ved at informere bestemte grupper af befolkningen kan man derfor specifikt øge efterspørgslen på dansk certificeret træ. Dette kan vise sig at være særlig interessant på de markeder, hvor dansk certificeret træ konkurrerer med tropisk certificeret træ.

INTERFORST

FAE

Danmarks største sortiment

**sten- og grenknusere
samt stubfræsere**

- Sten- og grenknusere af højeste kvalitet fra 50-600 hk.
- Området klar til nyplantning efter kun en overkørsel.
- Stubfræsning fra 120-280 hk.
- Stenknusere ideelle til vedligeholdelse af mark- og skovveje.

Klik ind på www.interforst.dk
og se vores store udvalg!
Her har vi også et stort brugtmarked
med forskellige FAE modeller!

Blåkildevej 8, Stubberup, 5610 Assens
Tlf. 64 79 10 75 Fax 64 79 11 75
Mobil 40 56 77 46 info@interforst.dk

VI KAN KUN SÆLGE HVAD VI SELV TROR PÅ

Hugst kan øges i Sverige

Svenskerne kan med lethed øge hugsten med over 20% hvert år.

Den svenske hugst ligger omkring 80 mio. m³ om året. Men i løbet af 50 år kan hugsten let øges med 18 mio. m³ om året. Det mener forskningschef Ola Rosvall fra Skogforsk.

Han har skitseret en række tiltag man kan sætte i værk. Hvis de alle udnyttes optimalt kan det give en merhugst om 50 år på 43,5 mio. m³ – men det er nok urealistisk. Han mener at et "rimligt" niveau er en merhugst på mellem 15 og 20 mio. m³ om året.

De forskellige tiltag er:

- Bedre foryngelser. Det optimale er der overalt anvendes gode planter og god jordbearbejdning, og at selv-foryngelser begrænses til 25%. Hvis dette kun sker på halvdelen af arealet er gevinsten 3,5 mio. m³.

- Forædlede planter fra frøplanta-ger – det bruges allerede i stort omfang, men der er stadig en gevinst at hente: 8 mio. m³.

- Vegetativt opformerede planter giver endnu større forædlingsgevinst. De har hidtil været ret dyre, og Ola Rosvall vil ikke sætte tal på. En af fordelene er at man kan få en del af gevinsten inden der er gået 50 år.

- Plantning af contortafyr i stedet for skovfyr. Der er allerede plantet en del contorta i Nordsverige fordi tilvæksten er højere end skovfyr.

- Træet anvendes til cellulose. Myndighederne tillader plantning af 15.000 ha om året, et "rimligt" niveau er godt det halve – gevinst: 2 mio. m³.

- Gødskning af skov. Optimalt gødskes 220.000 ha om året, et "rimligt" niveau er 100.000 ha om året – gevinst: 1,5 mio. m³.

- Skovrejsning med gran og hybridasp – der er dog politisk modstand mod tilplantning. Et "rimligt" niveau er plantning af 300.000 ha, lige meget af hver træart – gevinst: 1,5 mio. m³.

- Klonskovbrug med højtforædlede granplanter formeret ved somatisk embryogenese. Optimalt på 1 mio. ha, et "rimligt" niveau på ca. 300.000 ha: 0,5 mio. m³.

- Optimering af forsyningen med næringsstoffer. I princippet kan der

Svenskerne ser mange muligheder for at øge hugsten på længere sigt. En af metoderne kunne være tilplantning med hybridasp. Foto af hybridasp på ca. 15 år i Sydsverige.

- gødes 1 mio. ha op til 18 gange i løbet af omdriften. Det er dog usikkert om det er økonomisk.

- Oprensning af grøfter – optimalt på 900.000 ha, et "rimligt" niveau er det halve. Gevinst: 0,5 mio. m³.

- Gødskning af tørvejord med aske fra flisfyrede varmeværker. Optimalt på 0,3 mio. ha, "rimligt" på det halve – gevinst: 0,5 mio. m³.

- Dræning af hidtil udrænede arealer, optimalt på 1,3 mio. ha højmoser og 0,7 mio. ha sumpskog. Ideen afvises måske af politiske årsager.

Alle de nævnte tiltag kan altså give en merhugst på 18 mio. m³ om året. I de fleste tilfælde tager det 40-50 år før gevinsten kan realiseres, fordi træerne først skal vokse til.

Ola Rosvall peger på endnu en usikker faktor, nemlig klimaændringerne. En længere vækstperiode kan give 10% merhugst, ca. 8 mio. m³.

En dansk skovbruger kan pege på endnu et tiltag som kan give en betydelig merhugst i det sydlige Sverige: Anvendelse af eksotiske nåletræer som douglasgran, sitkagran, sibirisk lærk eller grandis. De er afprøvet og vokser mange steder godt – men anvendes i meget lille omfang.

Kilde: Skogforsk Nytt 1/2007

Større hugst i Danmark?

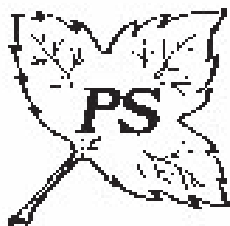
I Danmark pusler vi også med tanken om at øge skovens produktion. Der er stigende interesse for at bruge træ til energi, fordi det er et CO₂-neutralt brændsel.

I givet fald kunne vi overføre en del af de svenske tiltag til danske forhold. Men det kunne være interessant at lave en grundigere analyse af mulighederne for at øge hugsten i Danmark. En opgave for Skov & Landskab?

sf

Planter til: Pyntegrønt & juletræer, skov, læ & vildt.

Barrods- & dækrodsplanter

Peter Schjøtt's Planteskole

7361 Ejstrupholm

Tlf. 75 77 25 52 · Fax. 75 77 31 34

E-mail: p.s@planteskole.dk

Se fremtidens fordele på www.planteskole.dk

Det Danske Vejr

Af Bjarne Siewertsen,
videnskabsjournalist

Ny superbog fra kendt tv-meteorolog om vejret i Danmark.

Tv-meteorolog Jesper Theilgaards monsterværk om *Det Danske Vejr* er en fryd for alle, som færdes i naturen i Danmark. Bogen er letlæst, spændende og fyldt med flotte Danmarksbilleder.

Jesper Theilgaard er nok mest kendt som tv-meteorolog, men han har også et omfattende forfatterværk bag sig. Der er dog næppe meget tvivl om, at *Det Danske Vejr* er Jespers største og flotteste værk. Han modtog da også onsdag den 24. januar Gyldendal faglitterære pris for den.

Gyldendals faglitterære pris uddeles til "en forfatter, der med engagement og talent formår at formidle faglig viden på en overbevisende og tilgængelig måde med respekt for såvel sit stof som sine læsere." Og det er lige præcis, hvad du kan opleve i *Det Danske Vejr*.

Bogens første kapitel handler om vejrets kulturhistorie og meteorologiens historie i Danmark. Det er ikke et kapitel med meget kød på, men omvendt skal det også være der.

Fra kapitel to går det så stærkt - fra "Vejrets elementer", "Vejrets forudsætninger" over "Vejrets dannelse" til kapitel fem, der er værkets helt centrale. Det hedder "Vejret i Danmark", og her gennemgår forfatteren minutiøst vejrets betingelser i de forskellige landsdele. Får du mere tåge, end resten af landet, så kan du med ret stor sikkerhed finde årsagen i dette kapitel. Meget imponerende.

Vejrbeskrivelserne i de enkelte landsdele tager både den lokale geografi og geologi i betragtning, og forfatteren krydrer hver årstid med en vindrose for hver landsdel. Du kan således for eksempel læse om Sydlige Sjælland, at "de højeste dagtemperaturer fortsat [er] højest på de sandede områder, som oplagrer den

Bogens kapitel 5 omtaler det typiske vejr i de forskellige egne af landet, her fra Lolland.

indkomne solstråling i overfladen. De lave døgnmidler på sandjord betyder derfor, at nattemperaturerne her er lave."

Fra dette kernekapitel bevæger Jesper Theilgaard sig lidt ud i periferien af sit emne, når han tager fat på "Vejrets ekstremer", "Vejrets forudsigtelse" og "Klimaets forandringer", men det er ikke noget, som forstyrrer bogens budskab.

Det Danske Vejr er gennemsyret af flotte Danmarksbilleder. Hovedparten er taget af fotograf Janne Klerk, og er du ikke interesseret i vejret som sådan, så kig lige bogen igennem alligevel. Det kunne jo være, at du faldt for de flotte billeder.

Sproget i bogen er gennemgående ok, selv om Jesper Theilgaard en gang i mellem har det med at falde tilbage til det lidt tunge 'videnskabsprog'. Men det hører til sjældenhederne.

Jeg har kun ét reelt kritikpunkt til *Det Danske Vejr*, og det kan forfatteren ikke klandres for. Jeg har læst fra cover til cover og det kunne bogen faktisk ikke holde til: Omslaget blev slapt, bogstaverne på bogryggen faldt af, og den kom i det hele taget til at se meget slidt ud af den ene gennemlæsning.

Jeg frygter lidt for, hvordan den kommer til at se ud, når mine børn begynder at bruge den som opslagsbog. Det kunne Gyldendal godt have gjort bedre.

Jesper Theilgaard: Det Danske Vejr. Gyldendal 2006. 440 sider. 299 kroner. ISBN: 8702039109.

KLØVNING

Få mere ud af kævlerne til brænde Kløvning af stammer i op til Ø 95 cm og 3 mtr's. længde

Vi kører over hele landet

Strandgaard Kløvning
40539732

www.strandgaardsbraende.dk

Typograf situationen ved månedsskiftet april/maj

Det varme vejr i april fik typograferne til at starte flyvningen d. 13.-16. april. Især d. 16. april nåede temperaturerne i Midtjylland op på 24-25 grader.

På Sjælland generede en frisk vind billernes flyvning noget, men middelfangsten i overvågningsfælderne nåede alle steder op på 3-600. Det blev skønnet at højst 25-30% af flyvningen fandt sted her.

I den følgende uge blev det køligere, og det dæmpede flyvningen. Men de varme dage i de sidste dage af april satte igen gang i billerne. Dette har medført at forårsflyvningen kan betragtes som ovre ultimo april – og det endda *inden* den gamle frist – 1. maj! Figuren viser et fangst-diagram fra Rude Skov i Nordsjælland.

Fangstræ

På Frederiksborg statsskovdistrikt er man i gang med udtransport af fangtræ med typografer. (Fangtræ er friske, nyfældede træer som er godt ynglemateriale for billerne. Billerne lokkes hen til fangtræet ved hjælp af små poser med duftstof – feromon – som er det samme som billernes eget feromon. Red.).

Umiddelbart ser det ud til at teknikken har virket. Det liggende fangtræ med feromon er tæt besat med ny-indborede typografer, og der

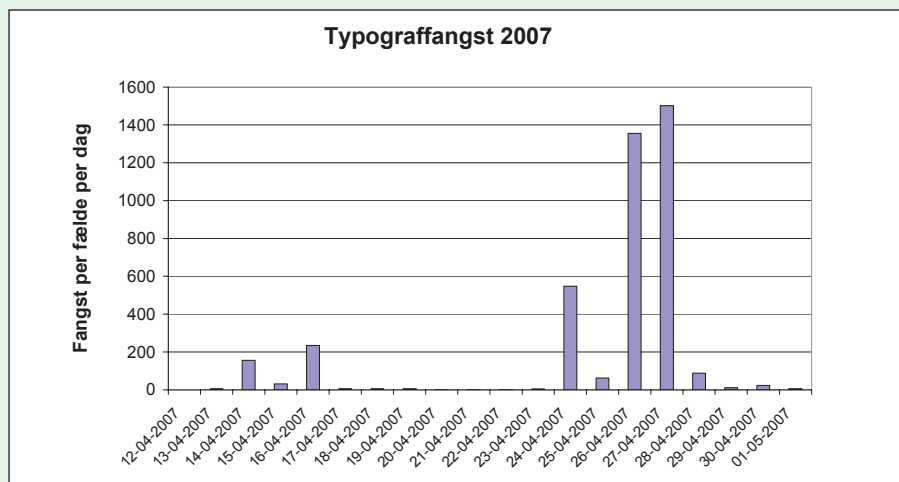
ser ikke ud til at være angreb på stående træer. En gennemgang af stammerne vil søge at bekræfte dette.

Afhængig af temperaturen forventer vi nu, at der går 6-8 uger indtil den ny generation er klar under barken. Det er altså i denne periode, at ny-angrebne effekter med fordel kan

opsøres i skoven og fjernes. Groft, brunt boresmuld afslører typografernes nyetablerede indboring.

2. maj, Hans Peter Ravn,
Skov & Landskab, KU

Følg med i udviklingen på
www.skovforeningen.dk

Typografens flyvning optalt i feromonfælder i Rude skov. Tilsvarende fælder i Jylland viser det samme mønster.

Frederiksborg statsskovdistrikt har udlagt fangtræ med feromon inden flyvningen startede 13. april.

Feromonposerne sættes på stammerne i skyggen.

**Vi importerer
nordmanns-
granfrø direkte
fra Ambrolauri
Tlugi afd. 10**

BOLS

**FORST
PLANTESKOLE**

LØVETVEJ 30

8740 BRÆDSTRUP

TLF: 75 76 00 43

FAX: 75 76 02 04

E-MAIL: POST@BOLSFORST.DK

www.bolsforst.dk

Familieskove på nettet

For fem år siden blev der dannet et uformelt netværk af foreninger der arbejder for familieskovbrug. IFFA har 19 medlemmer – fra Danmark deltager Dansk Skovforening.

IFFA har lige fået en hjemmeside der fortæller om organisationen. Formålet med IFFA er at fremme udviklingen af familieskovbrug, foreslå politiske tiltag samt udarbejde anbefalinger til den internationale skovpolitik. Desuden er IFFA et forum for udveksling af erfaringer, ideer og information.

”Family forestry” er den internationale betegnelse for privatskove som er ejet af enkeltpersoner. Det omfatter altså ikke den del af privatskovbruget som ejes af industrier, pensionskasser, fonde mv.

For at blive anerkendt blandt internationale organisationer har IFFA en adresse i Washington DC i USA. Se mere på www.familyforestry.net.

The screenshot shows the IFFA website with the following content:

- Forest Policy**, **Organisation**, **Policy Statements**, **Calendar/Events**, **Community Forestry**, **Q & A**
- IFFA Posters**: The International Family Forestry Alliance, IFFA, has produced two posters to be launched for the first time at the FAO Committee on Forestry (COF) meeting in Rome in mid March 2007. The posters present the goal and values of IFFA and family forestry and gives an overview of the services that IFFA are developing. [Read more >>](#) (13/03/2007)
- IFFA launching new web site**: The International Family Forestry Alliance is now launching the organization's new web site. The aim of the web site is to communicate with the members and with the outside world. The mission of IFFA is to be the voice of family forest owners targeting international governmental and non-governmental decision makers. [Read more >>](#) (08/03/2007)
- Joint UNFF with GACF**: The International Family Forestry Alliance will have a joint side event with the Global Alliance of Community Forestry, GACF, at the United Nations' Forum on Forest meeting, UNFF7, in New York in April. The Board of IFFA confirmed this at its teleconference Board Meeting 7 March 2007. [Read more >>](#) (07/03/2007)
- IFFA positions at FAO meeting**: Forests and land tenure, forest and energy and pulling forestry to work at the local level is the major themes in the IFFA position paper addressing the 18th Session of the FAO Committee on Forestry (COF) in Rome 13 – 16 March 2007. In addition the Position paper strongly support the shaping of an Action Programme for FAO in forestry. [Read more >>](#)
- IFFA position on Climate Change (UNFCCC COP 12)**: The International Family Forestry Alliance, representing more than 25 million forest owners all over the world, will strongly advise governmental and intergovernmental policy makers to utilise the possibilities sustainable forestry and sustainable forest products can offer in.
- Calendar/Events**:
 - 12/03/2007: FAO Committee on Forestry - Rome, Italy
 - 16/04/2007: United Nations Forum on Forests, 7th Session 16.27.4.2007 New York
 - 16/05/2008: Ninth meeting of the Conference of the Parties to the Convention on Biological Diversity (COP 9)
- Work program**: IFFA Action Plan (2007)
- Improvements**: IFFA would like to improve our web site as we move along. Please send news, photos, comments and suggestions to us. We specially urge

Færre pesticider på offentlige arealer

Miljøministeriet, Kommunernes Landsforening og Danske Regioner indgik d. 29. marts en ny aftale om pesticidforbruget på offentlige arealer.

”Siden den første aftale i 1998 er pesticidforbruget på de offentlige arealer nedsat markant, siger miljøminister *Connie Hedegaard*. Derfor har vi indgået en ny aftale med KL og Danske Regioner for at få forbruget endnu længere ned”.

”Det er vigtigt, at det offentlige går foran og viser f.eks. landbruget, at det er muligt at kontrollere forbruget af pesticider. Det her handler om at sikre danskerne adgang til rent grundvand og undgå pesticider i nærmiljøet.”

I 1998 indgik miljø- og energiministeren, KL, Amdsrådsforeningen, Københavns Kommune og Frederiksberg Kommune en frivillig aftale om udfasning af pesticider på offentlige arealer. Forbruget er siden da faldet med over 80%, mest hos amter og kommuner.

Den nye aftale lægge vægt på en fortsat udfasning på de områder, hvor der stadig er et stort forbrug. For at støtte aftalen opretter Miljøstyrelsen en konsulentordning, der

Pesticidforbrug på offentlige arealer

kg aktivt stof

	1995	2006	Reduktion
Kommuner	13.721	1.319	90%
Amterne	1.674	29	98%
Staten	13.370	3.772*)	72%
I alt	28.765	5.120	82%

*) Der er ikke indkommet svar fra Forsvarskommandoen og DSB som havde et forbrug på ialt 435 kg i 2002.

skal rådgive kommuner, regioner og statslige institutioner.

Samlet set udgør det offentliges forbrug af pesticider en meget lille del – under en promille – af det sam-

lede pesticidforbrug i landbruget.

Kilde: www.mst.dk/Bekaempelsesmidler/ (bl.a. med aftaleteksten), eller www.mim.dk 30. marts 2007

- Køb af træ på roden
- Maskinskovning
- Udkørsel af træ
- Maskinplantning
- Oprivning
- Rydning af stød og kvas
- Knusning
- Reolpløjning
- Rodfræsning

**BRDR.
HØJRUP A/S**

Skoventreprenører

Skovgade 20
7300 Jelling
Biltel. 22 25 50 21
20 73 71 73
Fax 76 80 14 00

Bæredygtig skovforvaltning i Honduras

– et "mønstereksempel"

Af Jakob Futtrup,
skovbrugsstuderende

I fire år har Nepenthes gennemført projektet "bæredygtig skovforvaltning i Honduras". Formålet er at bekæmpe fattigdom og bevare regnskoven

Et kooperativ laver nu en bæredygtig skovdrift. Og en lille møbelfabrik har fået en eksport af træprodukter i gang.

Honduras er et af de fattigste lande i Latinamerika og er samtidig et af de lande som har mest illegal skovhugst. Ifølge Verdensbanken lever 60 % af landbefolkningen i ekstrem fattigdom.

Illegal tømmerhugst har længe været et problem i Honduras, men det blev for alvor en trussel mod de honduranske skove, da regeringen i 1992 liberaliserede skovdriften. Det betød i praksis, at det blev lovligt for private virksomheder at eksportere træ til udlandet, og det åbnede dørene for de store tømmerfirmaer.

Illegal hugst

Siden 1992 er over 35 % af det honduranske skovareal forsvundet. I dag er det honduranske træmarked domineret af illegalt tømmer, og efterspørgslen er rettet mod ganske få traditionelle arter.

Dette efterlader de små private skovbrugere med dårlige muligheder for at afsætte deres træ, og det tvinger dem til at sælge til ufavorable priser. Mange mindre tømmerprodu-

Foto 1. For at opnå hugsttilladelse må en skovgruppe først registrere samtlige træer med en diameter på mere end 50 cm i et område på 10 ha.

center kan ikke få økonomien til at hænge sammen. De har derfor valgt at hengive sig helt til landbrug, især kvægdrift, samt afgrøder såsom bønner og majs.

Den omfattende illegale hugst medfører ikke blot et stort økonomisk tab for den honduranske regering. Der er også tale om sociale og miljømæssige katastrofer i form af fattigdom, forringet vandkvalitet, erosion, tørke, mere ekstreme temperaturer og et tab af biodiversitet.

Den honduranske regering står tilsyneladende magtesløs og er ude af stand til at begrænse den fortsatte

illegale skovrydning. I et forsøg på at kontrollere tømmerhugsten har regeringen indført en maksimal hugstgrænse på 200 kbm årligt pr skovgruppe.

Det har dog blot forværret problemet, da grænsen er fastsat uden hensyn til størrelsen af gruppens skovareal. Det betyder i praksis, at en skovgruppe må fælde den samme mængde træ, uanset om den har rettigheder over 100 eller 1.000 ha skov.

Vanskelig skovdrift

For at opnå hugsttilladelse må en skovgruppe først registrere samtlige

træer med en diameter over 50 cm i et område på 10 ha. Herefter udstedes tilladelser til at fælde specifikke træer, typisk 3-5 træer pr. ha. Selvom alle kravene opfyldes, tager det stadig lang tid at få en hugsttilladelse.

Desuden er der mangel på traditionelle tømmertræer som mahogni,

ceder og redondo. Det tvinger skovejere til at basere driften på ikke-traditionelle træer, som har en lavere pris på markedet.

Selve fældningen er nødt til at ske ved brug af motorsav. Størstedelen af de resterende regnskove i Honduras ligger i meget isolerede eller util-

gængelige bjergområder, hvor brugen af større maskiner er udelukket.

Den eneste mulighed for at transportere tømmer ud af skoven er ofte på ryggen af muldyr. Derfor er det nødvendigt at save træet op i skoven, før det kan bringes ud. Med de lave træpriser er det således utro-

Foto 2. Træet saves op i skoven, så det lettere kan transporteres ud.

Foto 3. Den eneste mulighed for at transportere tømmeret ud af skoven er på ryggen af muldyr.

Honduras ligger midt i Mellemamerika, mellem Guatemala og Nicaragua.

Skovene i Honduras

Honduras er på 11,2 mio. ha – 2½ gange Danmark.

Skovarealet var i 2005 4,6 mio. ha mod 7,4 mio. ha i 1990. Skovarealet reduceres altså med 180.000 ha om året.

De oprindelige skove er opdelt i typer efter hvor meget det er påvirket af mennesker:

Primær skov	1,5 mio. ha
Modificeret naturlig	2,3 mio. ha
Semi-naturlig	0,8 mio. ha

Hertil kommer 30.000 ha med plantager, især fyr.

1/4 af skovene er i privat eje, resten ejes af det offentlige.

Formålet med skovdriften:

Produktion	42%
Bevarelse af biodiversitet	33%
Flersidig brug	23%
Beskyttelse af jord og vand	2%

Hugsten er officielt på 15,6 mio. m³ om året. Heraf er 14,6 mio. m³ brænde, mens 1,0 mio. m³ er industritræ.

Indkomsten er i snit 4.200 kr om året pr. indbygger.

Kilde: FAO (FNs jordbrugsorganisation – www.fao.org/forestry)

Foto 4. Det første produkt som blev produceret på det lille værksted, var en gulvrise designet af møbeldesigner Tobias Jacobsen.

Foto 5. I dag er der via Coops butikker afsat 10.000 gulvrise.

ligt svært for små skovbrugere at tjene penge på lovlig og bæredygtig skovdrift.

Projekt om bæredygtig drift

Med disse problemer for øje startede miljøorganisationen Nepenthes i 2002 – med støtte fra Danida – projektet "Bæredygtig skovforvaltning i Honduras". Projektet har til formål at udvikle en økonomisk og miljømæssig bæredygtig skovforvaltning som kan give en alternativ indkomst for landsbysamfund.

Målgruppen for projektet er kooperativet COATLAHL, en sammenslutning af små lokale skovgrupper i det nordlige Honduras. I dag er 16 skovgrupper tilknyttet en certificeringsgruppe ledet af kooperativet, og det samlede skovareal som forvaltes er på 38.172 ha.

Gennem projektet får de lokale skovejere hjælp til administrationen, f.eks. til registrering af hugstmodne træer, udarbejdelse af forvaltnings- og hugstplaner, samt teknisk og organisatorisk bistand. Samarbejde med de lokale skovmyndigheder har medført, at de grupper som er med i projektet hurtigere opnår hugstilladelser.

Som et led i at udvikle en økonomisk og miljømæssig bæredygtig skovdrift er kooperativet blevet FSC

certificeret. Projektet hjælper samtidig skovgrupperne med at opfylde kravene til certificeringen.

Certificering er dog ikke nok i sig selv. Efterspørgslen på træ kommer ikke af sig selv, heller ikke hvis det er certificeret. Derfor har Nepenthes valgt ikke blot at fokusere på skovforvaltning, men at inddrage alle led i forsyningskæden fra skoven til forbrugerne.

Forarbejdning

Forarbejdningen indgår som en naturlig del af projektet i Honduras. Kooperativet COATLAHL ejer nemlig et lille møbelværksted, som aftager træ fra skovgrupperne.

I samarbejde med supermarkeds-kæden Coop Norden har Nepenthes udviklet en bæredygtig produktion af FSC certificerede møbler i tropisk træ på det lille værksted. En stor del af udviklingsarbejdet lå i at omstille det lille værksted, som indtil da kun havde lavet enkeltvise møbelproduktioner, til en serieproduktion. Derved blev det muligt at masseproducere et ensartet produkt af høj kvalitet.

Det første produkt som blev produceret på det lille værksted, var en gulvrise designet af møbeldesigner Tobias Jacobsen. Coop Norden havde på forhånd afgivet en ordre

på 2.200 gulvrise, hvilket garanterede værkstedet en indtægt fra den første større produktion.

Gulvrisen blev en stor succes, og i dag er der via Coops butikker afsat ikke mindre end 10.000 gulvrise. Møbelproduktionen er blevet udvidet til at omfatte en række andre produkter, og COATLAHL har fået markedskontakter i lande som USA og Spanien.

Værkstedet aftager fortsat træ fra skovgrupperne, som således er garanteret afsætning af en del af deres tømmer. Samtidig får de 10-20 % mere for træet end de kan få på det lokale marked. Dette skaber et incitament blandt kooperativets medlemmer, samt i lokalsamfundet, til at investere penge i en lovlig og bæredygtig skovdrift.

Resultatet af projektarbejdet er noget så usædvanligt som eksport fra et lille honduransk kooperativ, baseret på en bæredygtig tømmerproduktion. Og det er til glæde for såvel de fattige honduranske skovejere som for Coop og de danske forbrugere.

Projektet har et samlet budget på 12,8 mio. kr. og fortsætter frem til marts 2009.

Foto 1-3: Jakob Futtrup. Foto 4: Sergio Herrera. Foto 5: Lasse Juul-Olsen.

Metalskur til brænde

C-Shelter er et nyudviklet brændeskur, bygget helt i galvaniseret jern og kun bestående af seks dele. Konstruktionen er meget simpel, men stærk. Cylinderens form er kendt for styrke og stabilitet. Og det hele holdes på plads af de varmgalvaniserede tagplader.

Standardudgaven af C-Shelter kan rumme ti rummeter træ. De store huller i nettet sikrer, at træet tørrer, samtidig med at taget holder vandet ude.

C-Shelter leveres som samlesæt, inkl. bolte og møtrikker og samles med to fastnøgler. C-Shelter samles på under to timer og behøver ikke yderligere fastgørelse til underlaget. Træets vægt holder huset på plads.

Når det er tomt, kan to mand løfte skuret. Og så kan det skilles ad igen, hvis man ønsker at tage skuret med ved en flytning.

Standardudgaven koster 4.495 kr inklusiv moms af fabrik. På bestilling kan der laves større modeller, der kan rumme op mod 20 kubikmeter.

Læs mere på www.schneider-konstruktion.dk

Kilde: *Pressemeddelelse 18.3.07* Brændeskur i galvaniseret jern.

Hovedtal, mio. kr	2004	2005	2006
Nettoomsætning	247,8	295,8	334,6
Primær drift	2,6	13,8	22,9
Årets resultat	-1,7	1,7	12,1
Egenkapital	46,0	47,7	59,8
EK forrentning	0,0%	3,6%	22,6%
EK andel	19,9%	22,0%	21,8%

Flot regnskab fra DTE

Dansk Træemballage har aflagt regnskab for 2006. Den primære drift viser et overskud på 22,9 mio. kr, og det er det bedste resultat nogensinde. Året før var overskuddet 13,8 mio. kr.

Ledelsen oplyser at selskabets aktiviteter i lighed med tidligere år har bestået i produktion af træemballage, herunder især paller og kasser, samt savværksvirksomhed i øvrigt. Hertil kommer produktion af masivtræelementer til byggeri. Seneste skud på stammen er produktion af træpiller, som er startet i sidste kvartal 2006.

Ledelsen skriver i årsrapporten at "selskabets udvikling i det forløbne år har været positiv, og efterspørgslen har været stigende hen gennem året. Investeringerne i det nye savværksanlæg og træpilleanlæg i Ribe og de gunstige konjunkturforskel har bidraget positivt til selskabets konkurrence- og indtjeningsevne".

Af årets resultat bliver 2,0 mio. kr udloddet, mens 10,1 mio. kr overføres til næste år.

Savværket i Ribe blev præsenteret i Skoven 10/04.

Kilde: *Årsrapport 2006*

**En smuk
Nordmanns-
gran kommer
ikke af sig
selv**

BOLS

**FORST
PLANTESKOLE**

LØVETVEJ 30

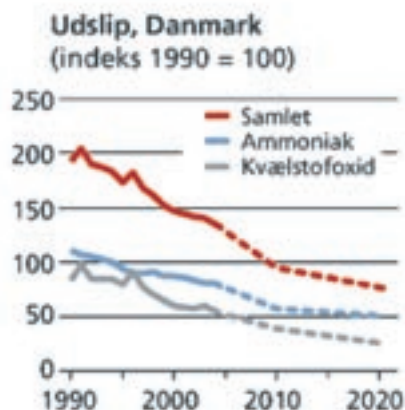
8740 BRÆDSTRUP

TLF: 75 76 00 43

FAX: 75 76 02 04

E-MAIL: POST@BOLSFORST.DK

www.bolsforst.dk

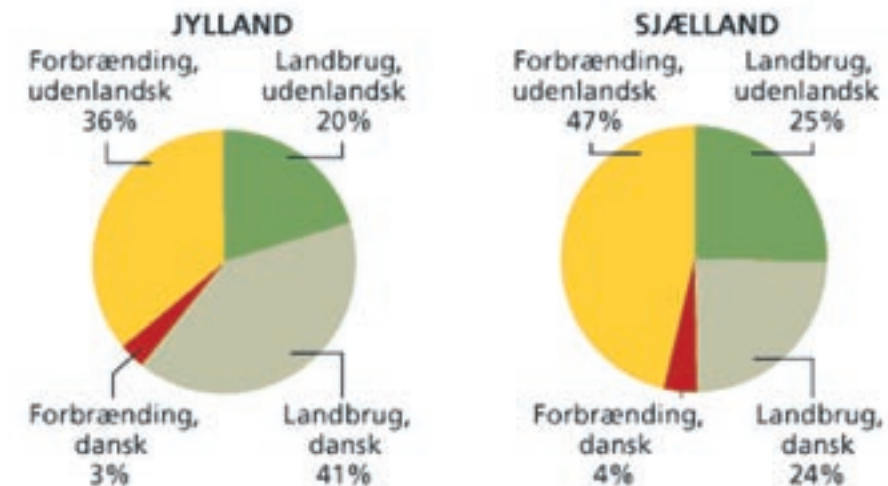
De danske udslip af kvælstof til luften er faldet med godt 20 % siden 1993. Frem til 2020 forventes udslippene at blive næsten halveret i forhold til år 2000 for at kunne leve op til EU's grænser for udslip.

Mindre nedfald af kvælstof

En af de største trusler mod mange naturområder er nedfald af kvælstof fra luften. Men der er en forbedring på vej.

Siden 1993 er nedfaldet af ammoniak og kvælstofoxider nedbragt med godt 20 %. Danmarks Miljøundersøgelser venter at nedfaldet vil blive betydeligt lavere frem til 2020, fordi vi har tekniske løsninger til at mindske udslippet af kvælstof. Vi udleder dog stadig 5-10 gange så meget som omkring år 1800.

For heder og højmoser er nedfaldet af kvælstof fra luften den største kilde til kvælstof. Hedens jordbund er som udgangspunkt meget nærings-

Her kommer det luftbårne kvælstof fra. De to lagkager viser det gennemsnitlige nedfald af kvælstof i Jylland og på Sjælland fordelt på kilder. De viste tal gælder for 2005. Bemærk at Danmark også har en "eksport" af luftformigt kvælstof til udlandet – netto er der stort set balance mellem de danske udslip og nedfaldet på de danske land- og vandområder.

fattig, men hvis der tilføres kvælstof vil lyng og blåklokke blive erstattet af græs og brændenælder.

Halvdelen af nedfaldet af kvælstof kommer fra ammoniak, der næsten udelukkende stammer fra landbruget. Den anden halvdel kommer fra kvælstofoxider, som opstår ved forbrænding, fx i bilmotorer, kraftværker mv.

Bog om kvælstofnedfald

Kvælstofnedfald beskrives i en ny bog fra forlaget Hovedland og Danmarks Miljøundersøgelser ved Aarhus Universitet.

Bogen omtaler bl.a. kilderne til forureningen med kvælstof, kvælstofforbindelsernes bevægelse op i atmosfæren, spredningen fra sted

til sted og afsætningen på vand, jord eller vegetation. Bogen fortæller også hvordan man måler og forudsiger afsætningen af kvælstof og effekten af kvælstofforureningen i naturen.

Det beskrives hvordan myndighederne overvåger kvælstofforureningen i Danmark, og hvordan man gennem nationale og internationale aftaler forsøger at begrænse forureningen.

Luftbåren kvælstofforurening. Redigeret af Thomas Ellermann. 2007. 86 s., rigt illustreret, 148 kr. Bestilles på www.dmu.dk > Nyheder 20. marts. Samme sted kan bogen hentes i pdf format (5,6 MB).

Kilde: www.dmu.dk 20.3.07

Jordpriser stiger 30%

Priserne på landbrugsjord er steget kraftigt det seneste års tid. For landet som helhed er prisen steget fra 175.000 kr/ha til 225.000 kr/ha – en stigning på næsten 30%. Priserne på landbrugsjord har indirekte betydning for skovrejsning, fordi det bliver dyrere at plante skov.

Som noget nyt er de største stigninger set på de dårlige jorde i det vestlige Jylland, mens stigningen har været lidt mindre på de gode lerjorde.

Priserne er det seneste år steget så meget, at landbrugskonsulenterne

tvivler på at priserne kan stige ret meget mere, og en højere rente kan også dæmpe stigningerne. Alligevel er der stadig stor efterspørgsel og stor aktivitet med handel med landbrugsejendomme.

Det er især husdyrproduktionen der styrer jordpriserne. Man skal råde over jord til at udbringe husdyrgødning, og for kvæget har man også brug for arealer til produktion af grovfoder.

Den dyreste landbrugsjord finder man på Lolland-Falster hvor det er oppe i 225-230.000 kr/ha. På Fyn og

i det østlige Jylland fra Djursland til grænsen koster jorden 180-200.000 kr/ha. Går man til Sjælland og det vestlige Jylland skal man give 150-170.000 kr/ha, mens de laveste priser gælder i Nordjylland nord for Limfjorden.

Der kan dog være store variationer inden for korte afstande, afhængigt af om der er lokal konkurrence om jorden.

Kilde: *Landbrugsavisen* 9.2.2007

Stigende genbrug af papir

De europæiske lande genbruger en stadig større del af deres papirforbrug. I 2005 blev der indsamlet 54,2 mio. tons papir. Forbruget af papir var 86,6 mio. tons, og i 2005 blev der altså indsamlet 62,6% af det samlede papirforbrug mod 59,8% i 2004.

Mængden af indsamlet papir steg med 2,9 mio. tons fra 2004 til 2005 – eller med 5,7%. Det er betydeligt hurtigere end stigningen i papirproduktion som var 0,3%.

19% af papirforbruget kan ikke indsamles, fordi det er hygiejnepapir, tapet eller papir der arkiveres. I lande som Holland, Norge, Tyskland og Sverige indsamles omkring 70%, og det er altså tæt på grænsen for hvor meget det er praktisk muligt at få fat på.

Af det indsamlede papir anvendes 47,3 mio. tons i Europa, mens 6,9 mio. tons eksporteres uden for Europa. Kina aftager 60% af det papir som eksporteres fra Europa. Tilbage i 2000 købte Kina kun 0,5 mio. tons genbrugspapir, og i 2005 var det nået op på 4,5 mio. tons. Kina har ikke meget skov selv og må derfor skaffe råvarer udefra.

Danmark

Den danske indsamling af papir ligger en smule under det europæiske gennemsnit. Vores forbrug er 1.375.000 tons, og indsamlingen er 824.000 tons – svarende til 59,9%. Heraf anvendes 400.000 tons i Danmark, mens 424.000 tons eksporteres.

Globalt

Der indsamles papir over hele verden. Vesteuropa ligger højest med 63% af forbruget, Nordamerika og Asien er på 45-50%, mens Afrika er nede omkring 30%.

Kilde: *Special Recycling 2005 Statistics September 2006. Udgivet af CEPI, forbundet af Europas papirindustri.*

GODE BILISTER

KØRER SIG TIL EN BILLIGERE BILFORSIKRING

Ring 54 70 77 84 eller besøg www.gf-forsikring.dk

GF FORSIKRING

GF-Skov og Natur · Torvet 11, Postboks 16 · 4990 Sakskøbing · klub129@gf-forsikring.dk

Världens största skogsmässa 2007

Välkommen till
SkogsElmia
31 maj – 2 juni 2007

- Skogsmaskintävlingar
- Premiär för ny skogsmaskinstillverkare
- Champs Of Logging
- Demonstrationer av alla typer av utrustning, för skogen – ute i skogen
- Bioenergi
- Avverkningsdemo
- Aktiviteter

... och mycket mer!

Kom ihåg:

SkogsElmia äger rum i skogen utanför Jönköping. Kolla vädret innan du åker (www.smhi.se). Ta med lämpliga kläder!

SkogsElmia

31 maj - 2 juni 2007

Elmia AB, Box 6066, SE-550 06 JÖNKÖPING, SWEDEN
Tel +46 36 15 20 00, Fax +46 36 16 46 92

 Elmia www.elmia.se/skogselmia

Bedre udnyttelse af flis

Sprøjt vand ind i en fliskedel – og få mere energi ud af brændslet. Det er en teknik der nu skal afprøves i fjernvarmeanlægget i to mindre byer.

Teknikken anvendes i forvejen i bl.a. cement- og glasindustrien. For at kunne rense røggassen inden den ledes ud må man nedkøle den fra 1.000 gr. til 200 gr. Det sker ved at sprøjte forstøvet vand ind i kedlen, og når vandet fordamper afkøles røggassen.

Når teknikken anvendes i fjernvarmeanlæg bliver røggassen nedkølet, vanddampen omdannes til vand, og samtidig frigives varme til fjernvarmevandet. Det indsprøjtede vand er således på en simpel måde blevet brugt til at flytte energi fra de meget varme røggasser til fjernvarmevandet.

På traditionelle fjernvarmeværker afkøles røggasserne i en varmeveksler, som af hensyn til korrosionsforhold kun køler røggassen til omkring 130 gr. I det nye koncept køles røggassen helt ned til 35 gr., og derved øges udnyttelsen af energien i brændslet med 10-15 %.

- Jeg forventer, at denne type fjernvarmeværk vil give en højere energiudnyttelse og en billigere drift, siger projektleder i COWI, Jens Dall Bentzen. Dertil kommer, at miljøet skånes, fordi røggassen kan renses mere effektivt.

Projekterne støttes af Energi-styrelsen og sættes i drift i løbet af 2007. Det ene anlæg drives med halm som brændsel, mens det andet skal køre på træflis. Begge tilsluttes det eksisterende fjernvarmenet.

Inspirationen

Jens Bentzen fik ideen til den nye teknologi, da han udførte beregninger med et it-værktøj – som COWI også har udviklet. It-værktøjet, der ligger til fri afbenyttelse på hjemmesiden for Danske Fjernvarmeværkers Forening, kan analysere driftsøkonomi, energi- og miljøforhold for det enkelte værk. Derved kan man lettere træffe beslutning om f.eks. brændsels- eller kedeltype.

I programmet kan man indtaste den temperatur, røggassen køles til i en traditionel varmeveksler, og man kan indsætte data for en kondenserende enhed (hvor damp omdannes til vand). Jens Bentzen lagde nu en større del af energiproduktionen i en kondenserende enhed og fik herved ideen til systemet med vandindsprøjtning.

I første omgang troede han, at teknikken med vandindsprøjtning skulle udvikles, men det viste sig, at teknikken allerede fandtes i industrien. Jens Dall Bentzen kontaktede

herefter disse industrier, og flere af dem har vist interesse i at levere udstyr til fjernvarmeværker.

Kilde: www.cowi.dk 30.3.07

Maskinskovning, rådgivning og køb af nåletræ

Vedskov

Træsalg og Skovservice
www.vedskov.dk

Entreprenørarbejde tilbydes:

Maskinskovning:	7 stk Timberjack og Silvatec i alle størrelser
Udkørsel:	6 stk Timberjack og Silvatec i alle størrelser
Kvas rydning:	Gummiged med kvasgrab
Oprilning til plantering:	Gummiged med opriller
Rod- og grenknusning el	
Knusning af juletræer:	Ahwi 580 med 300 hk traktor
Knusning af rabatter:	Kranmonteret 120 cm knuser
Plantering:	Maskinelt eller manuelt
Plantehuller:	Bor
Sprøjtning:	Tågesprøjtning
Flishugger:	Selvkørende
Fældebunkelægning:	Timberjack 870
Reparation af vej:	Gravemaskine

Køb og salg af nåletræ:

Langtømmer	Special effekter:
Korttømmer	Flagstænger
Emballagetræ	Pæle og raffer
Kassetræ	Lærk og douglas
Brænde også af løvtræ	Troldhede træ
Cellolusetræ	

Planter sælges i alle størrelser og sorter til fordelagtige priser

Brænde sælges 2 m stykker eller savet og flækket.

Skovfogedrådgivning tilbydes.

Høje priser gives - Kvalitet i højsædet

Skoventreprenør Peter Laursen 8687 5126 / 2323 1098 / 4058 3826

Skovfoged Kristoffer Møller 4084 1764 Fax 86951864

Vedskovvej 6, 8883 Gjern

www.vedskov.dk - mail: mail@vedskov.dk

Marts 2006

Marts har givet 42 mm, lidt under normalen.

Det har været meget lunt, i snit 6,1 gr. Det er 4 gr. over normalen, og en tangering af rekorden for den varmeste marts fra 1990. Der har været let nattefrost mange steder i uge 9, 12 og 13. Næsten alle stationer har målt under +2 gr., dvs. risiko for frost på udsatte steder.

April har givet 9 mm ifølge foreløbige tal for hele måneden.

Temperaturen har været ca. 9,3 gr. for hele måneden. Den hidtil varmeste april var i 1948 med et snit på 8,4 gr. Normalen er 5,7 gr. Årets første "sommerdag" (dvs. over 25 gr.) kom d. 26. april. De fleste stationer har målt nattefrost ned til -5 gr. i uge 14 og ned til -3 gr. i uge 16

Antallet af soltimer bliver ca. 250, og det er det 3. højeste antal der er målt.

April har altså været meget tør, rekordvarm og meget solrig.

Nedbør, mm	Marts		1/4 - 23/4
	Målt	Normal	Målt
Amt			
Nordjyllands	40	44	20
Viborg	41	48	17
Århus	37	42	11
Vejle	51	53	6
Ringkøbing	53	53	12
Ribe	45	54	5
Sønderjyllands	51	52	4
Fyns	36	41	3
Vestsjællands	32	38	7
Nordøstsjælland	28	39	12
Storstrøms	36	37	4
Bornholms	45	40	16
Lands gennemsnit	42	46	9
	Marts		2/4 - 23/4
Temperatur, gr.	Målt	Normal	Målt
Middel	6,2	2,1	8,3
Absolut minimum	-0,6		-1,1
Absolut maximum	15,3		20,3
Antal soltimer	188	110	164
Antal frostdøgn	2,4	15,0	1,8
Antal graddage	336	440	184
Vindstyrke hyppighed, % større end el. lig:			
	Målt	Normal	Målt
Styrke 6 (hård vind)	9	10	16
Styrke 8 (hård kuling)	1	1	0,3
Styrke 10 (storm)	0	0	0
Hyppigste vindretninger	V,SV,Ø	V,Ø	V,NV

Nøffelskoven skal rumme en række træarter, bl.a. bævreasp, fuglekirsebær, vortebirk, rødell, avnbøg, lind, dunbirk, navr, stilkeg, pil, bøg, ask, spidsløn, taks og skovfyr. Desuden er der tre græsarealer, en sø og et lille vandløb.

Nye skove ved Nybøl

Skov- og Naturstyrelsen vil anlægge to nye skove ved Nybøl (vest for Sønderborg) på i alt 7 ha. Det store areal har fået navnet Nøffelskoven og det lille Staugaard Krat. Nøffelskoven vil få både slette, sø og bugtede stier.

Tilplantning sker til foråret, og skovveje anlægges til sommer. Skovlauget har foreslået anlæg for publikum til en million kroner. Lauget skal nu i gang med at søge penge til de forskellige projekter,

lige fra terrænbane til bålhus, shelters og amfiteater.

Målet med den bynære skov er at den skal blive attraktiv fra dag ét med anlæg for publikum, snoede stier, udstilling af naturkunst m.m. Desuden bliver der et lille arboret med 40 forskellige danske træer og buske plantet i små renbestande. Den skal kunne bruges af de omkringliggende skoler i deres undervisning.

Kilde: www.sns.dk 5.3.07

GRØFTER!

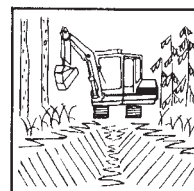
40 41 62 44

Den direkte forbindelse til perfekt grøftearbejde.

Lille effektiv maskine. – Skovl med anlæg til almindelige grøfter. – Rabatskovl til dybe grøfter samt grøfter i blødt terræn. – Desuden skovle på 300, 360, 500 og 1600 mm. – Til dræn, vand og planering!

ENTREPRENØR

JOHAN PEDERSEN

- Gravning af nye grøfter
- Gravning til vandrer
- Nedlægning af rør i overkørsler
- Rensning af grøfter
- Gravning til dræn
- Planering af mindre veje samt spor

HØJ KVALITET
FAST METERPRIS

ANBÆKVEJ 10 · 8450 HAMMEL
Tlf. 86 96 29 10 · BIL TLF. 40 41 62 44
www.johan-pedersen.dk

L. K. Skovservice

v/ skoventreprenør Lars Kildsgaard

Totalentreprise:
Skovbrug og juletræer

Speciale:
Grenknusning/rodfræsning

Tlf. 86 84 81 33 • Fax 86 84 81 77 • Bittf. 40 18 44 81 • E-mail: lkskovservice@mail.tele.dk • Engetvedvej 3 • 8653 Them

Skov og Jagt

Skov- og jagtejendomme søges

Vi har igennem den seneste tid haft en øget omsætning af skov- og jagtejendomme. Markedet udviser stadig en usvækket interesse for denne type ejendomme, og vi har mange særdeles potentielle købere i vort køberkartotek.

Vi søger derfor:

- Skovejendomme i alle størrelser med eller uden boliger.
- Jagtejendomme, gerne med ældre bygninger eller byggeret.

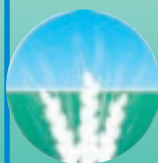
Såfremt De går med tanker om salg inden for et år eller to, aflægger vi Dem gerne et besøg med henblik på at diskutere netop Deres ejendom.

Vi rådgiver gerne om hvordan et salg bedst kan tilrettelægges og hvordan ejendommen eventuelt kan forberedes til salg.

Kontakt

Jesper Madsen
Skovfoged og konsulent

Landbrugsmæglerne I/S

Laur. Jensen, Bøndergaard, Vestergaard, Bruun & Mikkelsen
Statsaut. ejendomsmæglere, valuarer, MDE
Århus: 86 24 40 00 – Vejle: 75 82 62 03

www.landbrugsmæglerne.dk

Maskinel magasinpost

Id-nummer
42389

Afsender
PortoService ApS
Hjulmagervej 13
9490 Pandrup

Adresseændringer:
Kontakt Dansk Skovforening
ln@skovforeningen.dk – tlf.: 33 24 42 66

